

Stadsobservatie in Frankrijk

Reisverslag

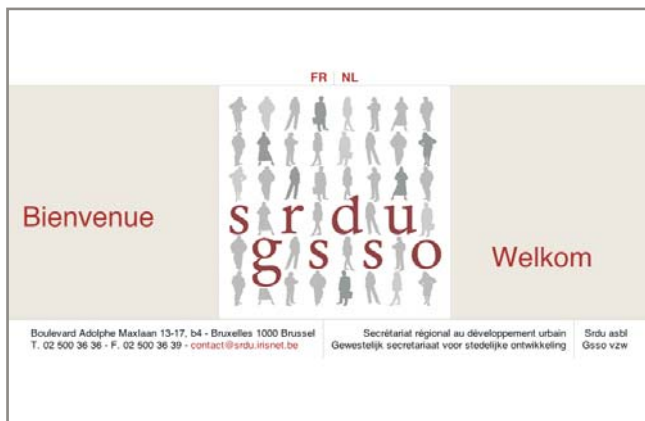
CAHIER VAN HET GSSO Nr. 3 - JANUARI 2007

Dit Cahier wordt uitgegeven door het
Gewestelijk secretariaat voor stedelijke ontwikkeling (Gsso),
Adolphe Maxlaan 13-17/b4 - 1000 Brussel
Tel. 02 500 36 36 - Fax 02 500 36 39
contact@gsso.irisnet.be

Op initiatief van de
Brusselse Hoofdstedelijke Regering

Het is ook beschikbaar in PDF-formaat,
in het Frans en in het Nederlands,
op het website **www.gsso.be**

Wettelijk depot: D/2007/10.645/1

Verantwoordelijke uitgever: Luc Maufroy, Adolphe Maxlaan 13-17, 1000 Brussel

Stedelijke observatie: een noodzaak voor betere investeringen

Stedelijke fenomenen zijn per definitie permanent in beweging en daarom is een observatiestrategie noodzakelijk.

Vanuit dit oogpunt hebben Minister-Voorzitter Charles Picqué en de Regering besloten om een observatie-instrument op poten te zetten : de Wijkmonitoring, waarover we meer informatie geven in dit derde 'Cahier van het Gsso'.

In 2005 besloot de Raad van Bestuur van het Gsso om een gewestelijke delegatie te sturen naar Frankrijk, een van de Europese landen die het verst gevorderd zijn in de observatietechnieken. Deze studiereis was bedoeld om de instrumenten te analyseren die in de grote steden – vooral Parijs en Lyon – worden gebruikt en methodes te zoeken die aan de Brusselse context aangepast kunnen worden.

Wij maken graag gebruik van deze gelegenheid om onze dank uit te spreken aan de instituten die ons wilden ontvangen en de personen die een deel van hun kostbare tijd hebben opgeofferd om hun ervaring met ons te delen. Wij apprecieerden ook enorm hun openheid bij de uitwisseling van ideeën.

In het verlengde van dit onderzoek organiseert het Gsso in maart 2007 de 'Tweedaagse rond Stadsobservatie', een bijeenkomst van verschillende administraties en observatoria die beschikken over statistische gegevens.

Gezien de hoge kwaliteit van de informatie die tijdens deze reis werd verzameld, leek het ons opportuun om dit derde cahier van het Gsso te publiceren. Zo kunnen stedelijke actoren die geïnteresseerd zijn in deze problematiek kennismaken van de uiteenzettingen en bezoeken die de gewestelijke delegatie heeft mogen meemaken.

Veel leesplezier.

Luc Maufroy,
Directeur

Frédéric Raynaud,
Voorzitter

Inhoudstabel

Context: een benadering via prioriteitsgebieden binnen het Brusselse gewest	4
De Brusselse Wijkatlas: inventaris en monitoring	8
1. Ontmoeting met de <i>Délégation interministérielle à la Ville (DIV)</i>	11
1.1 Het nationale observatorium voor kwetsbare stedelijke gebieden	11
Structuur	11
Territoriale verdeling van het stadsbeleid	12
Synthetische indicator voor achterstelling	12
Definitie van de gebieden – chronologie	12
Gegevens	13
Publicatie van een jaarverslag	13
1.2 Presentatie van de verschillende soorten van lokale observatoria	14
Belangrijkste problemen	14
Types lokale observatie	15
Het probleem van de geocodering bij de overdracht van gegevens	15
Aanbevelingen	16
1.3 Bijkomende informatie	16
2 – Ontmoeting met het <i>Institut d'Aménagement et d'Urbanisme de la Région Ile-de-France (IAURIF)</i>	17
2.1 Nationale woonenquête	17
2.2 Observatoire régional du foncier	19
2.3 Boordtabellen van de Zones Franches Urbaines	20
Voorafgaande fases	20
Gebieden	21
Principes en maatregelen	21
Situatie in Ile-de-France	22
Commerciële ontwikkeling	22
2.3 Visiaurif	24
2.4 Bijkomende informatie	27

3. Ontmoeting met het <i>Centre d'Etudes sur les Réseaux, les Transports et l'Urbanisme (CERTU)</i>	28
3.1 Het programma ACTEUR	28
3.2 Instrumentenbord van de wijken Rhône-Alpes	30
3.3 Analyse van de levenskwaliteit in Lyon	30
3.4 Wijkbarometer in Grenoble	32
<i>De doelstellingen van de Wijkbarometer zijn tweeledig</i>	32
<i>Uitvoering</i>	32
<i>Perspectieven</i>	33
3.5 Monitoring voor de wijken van Saint-Etienne	34
3.6 Bijkomende informatie	35
 4 – Bezoek aan de wijken Vaise en La Duchère	 36
4.1 Inleiding	36
4.2 Vaise – Territoriale Missie	37
4.3 La Duchère - <i>Grand Projet de Ville</i>	40
4.5 Bijkomende informatie	43
 Bijlage 1 – Bijgevoegde documenten	 44
 Bijlage 2 – Glossarium van afkortingen en letterwoorden	 45
 Bijlage 3 – Contactpersonen en deelnemers aan de studiereis	 45

Context: een benadering via prioriteitsgebieden binnen het Brusselse gewest

Een van de eerste doelstellingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, opgericht in 1989, was het uitwerken van een stadsproject. Zo ontstond het eerste Gewestelijk Ontwikkelingsplan in maart 1995. Dit plan definieerde een Ruimte voor Versterkte Ontwikkeling van de Huisvesting (RVOH), een voorgeschreven gebied waarop de overheidsmiddelen voor stadsvernieuwing werden geconcentreerd.

Dit gebied werd gedefinieerd op basis van studies en terreinonderzoeken, waaruit de concentratie van de volgende problemen bleek:

- > verouderde woningen,
- > gebrekkig onderhoud van de openbare ruimte,
- > hoge werkloosheid, vooral onder jongeren,
- > te weinig opleidingsvoorzieningen,
- > hoge criminaliteit,
- > integratieproblemen bij sommige bevolkingsgroepen.

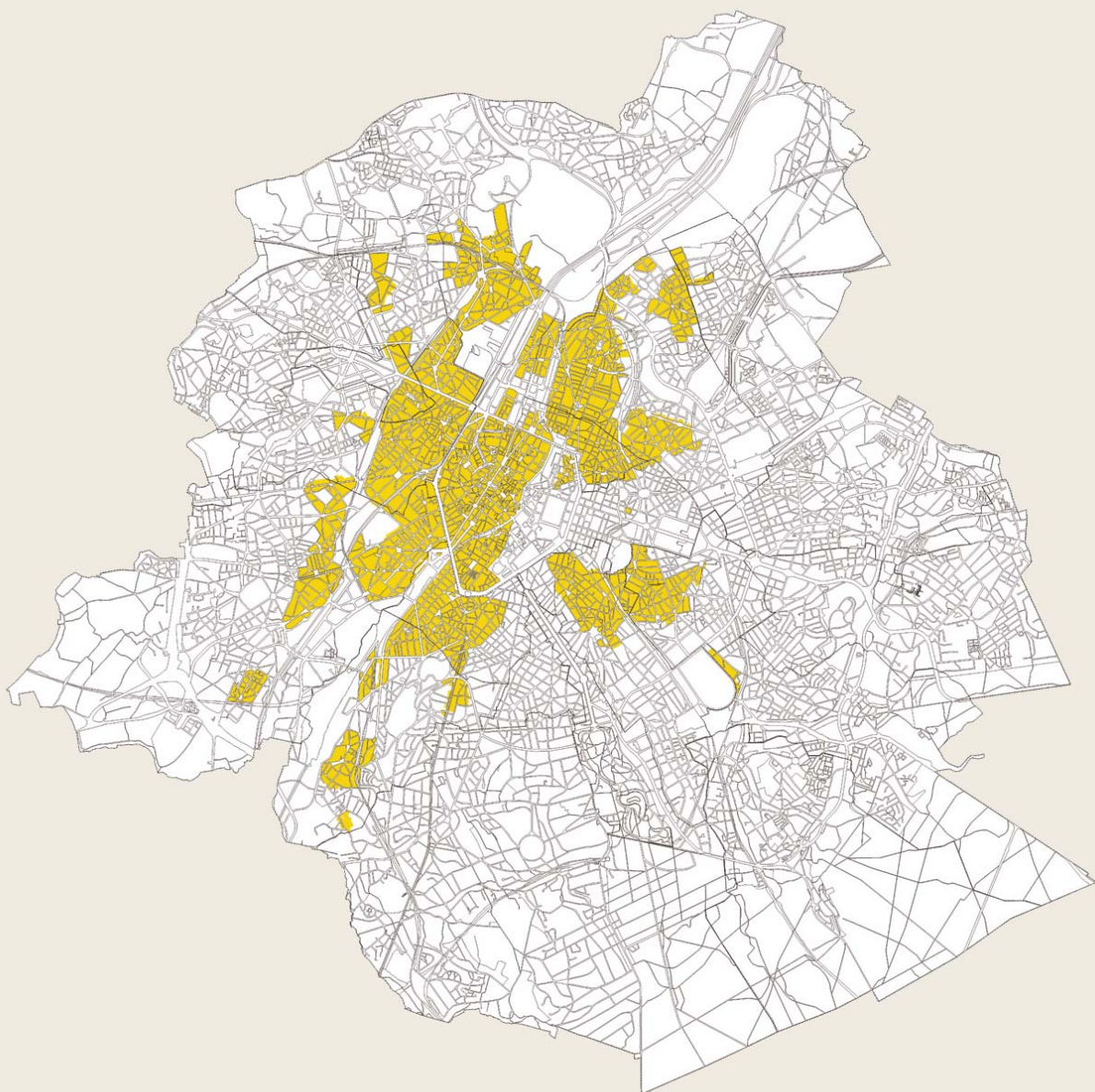
Deze opdeling in prioritaire gebieden werd behouden in het tweede GewOP, dat werd goedgekeurd in september 2002. De Ruimte voor Versterkte Ontwikkeling van de Huisvesting wordt Ruimte voor Versterkte Ontwikkeling van Huisvesting en Renovatie (RVOHR), gedefinieerd als het geheel van wijken waar de overheid sterker moet ingrijpen.

De afbakening gebeurt op basis van de volgende criteria:

- > de RVOH uit het eerste GewOP;
- > de concentratie van gebouwen zonder basiscomfort (op basis van de volkstelling van 1991);
- > de concentratie van sterk verouderde gebouwen (op basis van een terreinbezoek in 1997);
- > de analyse van de huisvestings- en stadsvernieuwingsdiensten.

Er werd dus voortgebouwd op het eerste GewOP, waarbij de verschillende instrumenten die in dit gebied waren ingevoerd, werden versterkt, zodat het tempo van de stadsvernieuwing kon worden opgevoerd. Het betreft voornamelijk de volgende instrumenten:

- uitwerking van Wijkcontracten;
- > stadvernieuwingsingrepen door de GOMB;
- > verhoging van de renovatiepremies en de premies voor gevelverfraaiing;
- > verhoging van de aftrek van de registratierechten;
- > subsidies aan de gemeenten (gesubsidieerde werken en algemene dotatie aan de gemeenten).

**RUIMTE VOOR VERSTERKTE ONTWIKKELING VAN HUISVESTING
EN RENOVATIE IN HET BRUSSELS GEWEST**

© A.A.T.L.-B.R.O.H.

De investeringen van het gewest in de prioritaire wijken sinds 1989 hebben het profiel van Brussel en het stedelijk weefsel veranderd. De stedelijke beleidsprogramma's (Wijkcontracten, Europese Structuurfondsen – Doelstelling 2 en Urban II –, Handelswijkcontracten, Samenwerkings-akkoorden, gesubsidieerde werken, enz.) hebben veel resultaten geboekt: de bouw van nieuwe woningen, herinrichting van de openbare ruimte, strijd tegen de stadskankers, herbestemming van onbenutte economische sites,...

Bedrijvencentrum "Les Ateliers des Tanneurs", Brussel,
project medegefinancierd door de EU (EFRO– Doelstelling 2) [Arch. : Christophe Gillis - OZON]

Centrum "Noordpool", Antwerpse steenweg te Brussel, Wijkcontract "Noordwijk"
[Arch. : Bureau d'Engineering et d'Architecture Industrielle S.A.]

Woningen, Vierwindenstraat te Molenbeek, Wijkcontract "Hertogin van Brabant"
[Arch. : Christian BAYET - Arcade Bxl]

Niettemin verschilt de evolutie van het Brusselse grondgebied sterk van wijk tot wijk. Deze ruimtelijke differentiatie, die inherent is aan een stad, vraagt een gedetailleerde en genuanceerde beoordeling van de situatie, zodat doelgerichte acties mogelijk zijn. Elk stadsbeleid moet gebaseerd zijn op een precieze diagnose van het grondgebied zodat aangepaste en doeltreffende maatregelen kunnen worden uitgewerkt.

Stadsobservatie is dan ook een courante toepassing in heel wat Europese landen, zoals Frankrijk, Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië. Informatiesystemen voor het volgen van de stedelijke evoluties werden opgestart en dit op een voldoende kleine schaal om te garanderen dat de genomen maatregelen relevant zijn.

DE BRUSSELSE WIJKATLAS: INVENTARIS EN MONITORING

In de hierboven beschreven context gaf de Regering het Gsso in 2005 de opdracht om een Wijkatlas op te zetten¹, bestaande uit twee afzonderlijke gedeelten:

- > enerzijds een in kaart gebrachte inventaris van de fysieke realisaties gerealiseerd door investeringen van de overheid en die passen in het stadsvernieuwingsbeleid in brede zin (dat wil zeggen, een bijdrage leveren aan de verbetering van de levensomstandigheden), in de RVOHR van 1995 tot 2005;
- > anderzijds de ontwikkeling van een **'monitoring'** die regelmatig zal bijgewerkt worden en waarmee de evolutie in de Brusselse wijken kan worden gevolgd en begrepen vanuit de verschillende perspectieven (demografie, sociaal, gezondheid, economie, huisvesting, vastgoed, leefomgeving, toegankelijkheid, enz.). Op die manier moet de doeltreffendheid van het stedelijk beleid worden verbeterd, vooral op het vlak van de investeringen in stadsvernieuwing.

Voor het opzetten van deze monitoring heeft het Gsso eerst een voorafgaand onderzoek gevoerd naar het concept van stadsobservatie en de ontwikkelde methoden (onder de naam monitoring, observatorium, barometer, enz.) in België en in de buurlanden.

Dit onderzoek bracht de leden van de Raad van Bestuur van het Gsso naar Frankrijk, met name Parijs en Lyon, op 27 en 28 oktober 2005, voor de ontmoeting met een aantal personen werkzaam in het stadsbeleid op nationaal, regionaal of lokaal niveau.

Dit cahier van het Gsso presenteert u de synthese van de ontmoetingen tijdens dit interessant bezoek. De conclusies van deze reis hebben input geleverd voor het onderzoek naar de vorm en de inhoud van de toekomstige monitoring van de Brusselse wijken, die zal beantwoorden aan **drie belangrijke doelstellingen**:

- > een instrument om de evolutie in de wijken te kennen;
- > een instrument om te helpen bij de besluitvorming;
- > een instrument om de veranderingen in de tijd te volgen.

Als **geïntegreerd kennisinstrument** zal de wijkmonitoring een transversaal beeld bieden van de Brusselse wijken vanuit verschillende perspectieven (demografie, sociaal, economie, huisvesting, vastgoed, gezondheid, leefomgeving, mobiliteit, enz.). Zowel de eigen evolutie als een vergelijkende evolutie zullen aan bod komen. De monitoring zal de omstandigheden en de omgeving waarin de Brusselaars leven laten zien en de ruimtelijke verschillen benadrukken. Om dat te bereiken zal de monitoring het gehele Brusselse grondgebied beslaan en meerdere gegevensbronnen samenbrengen.

1. De rol van het Gsso in deze opdracht is vooral gericht op het concept. Zowel de inventaris als de monitoring zullen immers op termijn worden beheerd door het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA).

Als **hulpinstrument** bij de besluitvorming zal de monitoring een beeld geven van de kloof in de sociale, economische en stedelijke ontwikkeling tussen de wijken en binnen het gebied waar de moeilijkheden zich concentreren. Op basis van een beperkte set gerichte indicatoren zullen de grote tendensen waarmee de wijken worden geconfronteerd snel kunnen worden geïdentificeerd (verbetering, stagnering, achteruitgang). Zo ontstaat een referentiekader voor de uitwerking van een beleid dat deze stedelijke ongelijkheid wil bestrijden, maar ook voor de contextuele evaluatie van dit beleid.

Zo zal de monitoring het mogelijk maken om de relevantie van de grenzen van de RVOHR te controleren op basis van de vaststellingen van de wijkevolutie en zo de zone aan te passen aan deze evolutie. Zo zullen één of meerdere gebieden voor stadsvernieuwing worden bepaald, waar de verschillende aspecten van het stadsbeleid (fiscaal beleid, werkgelegenheidsbeleid, economisch beleid, huisvestingsbeleid, maatschappelijk integratiebeleid, enz.) worden uitgewerkt op basis van de behoeften.

Tot slot zal de monitoring als **follow-upinstrument** regelmatig worden bijgewerkt aan de hand van nieuwe gegevens in de database en worden uitgebreid aan de hand van toekomstige studies en specifieke vragen. Op termijn zal het worden beheerd en geactualiseerd door het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA).

Uiteindelijk is het de bedoeling om een flexibel en duurzaam instrument te creëren, dat in dienst staat van alle Brusselse betrokkenen. De gewestelijke, gemeenschappelijke en lokale autoriteiten (gemeenten en OCMW's) zullen beschikken over gedetailleerde kwantitatieve en kwalitatieve informatie, die hen zal helpen bij de uitvoering en evaluatie van hun beleid.

In november 2005 werd een algemene aanbesteding gepubliceerd voor 'het opzetten van een wijkmonitoring voor het gehele gewestelijke grondgebied'. De opdracht werd in februari 2006 toegekend aan het interuniversitaire consortium ULB-VUB-UCL-KUL en zal lopen tot eind 2007. Hij bestaat tegelijk uit de uitwerking van de indicatoren en het onderzoek naar de afbakening in wijken van het Brussels grondgebied.

De ontwikkeling van dit instrument en de indicatoren is als volgt opgebouwd:

- 1. Inventaris van de bestaande monitorings,** met de bedoeling de gemeenschappelijke elementen en originele aspecten van bestaande monitorings in België en Europa te vinden en daaruit conclusies te trekken voor het Brusselse prototype.
- 2. Kritische bronneninventaris:** analyse van de diverse potentiële gegevensbronnen en de mogelijkheid om die te integreren in de monitoring.
- 3. Uitwerking van de indicatoren:** definitie van de vragen die de monitoring moet beantwoorden, berekening van de waarden voor zover de gegevens beschikbaar zijn en pilootprojecten opzetten, vooral op het gebied van het verzamelen van kwalitatieve gegevens.
- 4. Samenstelling van een iconotheek,** met de bedoeling om bronnen te ontwikkelen voor de longitudinale follow-up van de wijken door middel van een iconografie.
- 5. Afbakening van de achtergestelde gebieden,** waarvoor een sociaal-economische typologie zal worden opgesteld die de verschillende indicatoren voor achterstelling combineert.
- 6. Vormgeving van het instrument** en realisatie van een prototype.
- 7. Procedures en aanbevelingen voor de toekomstige ontwikkeling van de monitoring,** met het oog op de duurzaamheid: definitie van de procedures voor de actualisering, opleiding van het personeel dat de actualisering uitvoert en aanbevelingen (met een kostenraming) voor de uitwerking van nieuwe indicatoren.

Gezien de grote transversaliteit van de opdracht zal die worden gevolgd door een technisch comité, bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende ministeriële kabinetten en de verantwoordelijken van de verschillende gewestelijke, gemeenschappelijke, federale en gemeentelijke organen en overheden die zijn betrokken bij een of meerdere thema's die aan bod komen in de monitoring.

1 – Ontmoeting met de *Délégation interministérielle à la Ville (DIV)*

1.1 – HET NATIONALE OBSERVATORIUM VOOR KWETSBARE STEDELIJKE GEBIEDEN

Het nationale observatorium voor kwetsbare stedelijke gebieden werd opgericht door de wet 2003-710 van 1 augustus 2003 betreffende de oriëntatie en programmering voor de stad en de stadsrenovatie. Behalve de invoering van een observatorium is de wet ook bedoeld om gezamenlijke acties tussen de staat en de lokale overheden te ontwikkelen op het gebied van stadsvernieuwing.

De belangrijkste **doelstelling** van het observatorium is het volgen van kwetsbare stadsgebieden en het stadsbeleid dat in deze wijken wordt gevoerd. Het gaat niet over het volgen van een specifieke voorziening, maar het beschikken over een globale benadering van de territoriale ongelijkheden en programma's die daarvoor worden uitgewerkt.

Structuur:

- > De **DIV** (team van 7 mensen) verzorgt het secretariaat van het observatorium: technische aspecten, vormgeving van de informatie.
- > De **oriëntatieraad** bestaat uit:
 - vertegenwoordigers van de verschillende administraties die gegevens produceren,
 - vertegenwoordigers van lokale overheden (vergadering van de burgemeesters van Frankrijk),
 - volksvertegenwoordigers van de departementen en regio's,
 - parlementariërs,
 - praktijkexperten (leerkracht in een school met positieve discriminatie, maatschappelijk werker in een achtergestelde wijk, enz.).

De raad komt 3 tot 4 keer per jaar samen en heeft als hoofdtaken:

- werkthema's voorstellen (en de gegevens definiëren die de administraties moeten verstrekken);
- de inhoud van de gepubliceerde rapporten beoordelen. Deze beoordeling gebeurt over het algemeen thematisch, waarbij elke administratie haar gegevens en het gebruik daarvan verifieert. Er is op dit moment geen gemeenschappelijk overzicht.

Territoriale verdeling van het stadsbeleid

De prioritaire wijken worden gerangschikt van de laagste naar de hoogste omvang van toegekende middelen:

Zones	Tot. aantal (Frankrijk)	Aantal inwoners
"Zones urbaines sensibles" (ZUS) (kwetsbare stedelijke gebieden)	751	4,7 miljoen
"Zones de redynamisation urbaine" (ZRU) (gebieden voor een hernieuwde stadsdynamiek)	400	3,2 miljoen
"Zones franches urbaines" (ZFU) (stedelijke vrijzones)	85	1,4 miljoen

De gemiddelde omvang van een ZUS is 6.000 inwoners, maar varieert tussen 100 en 50.000 inwoners.

Synthetische indicator voor achterstelling

Deze indicator meet het risico op uitsluiting. Het cijfer houdt rekening met de volgende gegevens:

- > aantal mensen zonder diploma;
- > aantal jongeren;
- > aantal werklozen.

Vervolgens wordt deze globale maatregel omgezet naar het fiscale potentieel van het gebied. Hoe hoger de waarde, hoe groter de uitsluiting. De rangschikking van de waarden bepaalt vervolgens de perimeter ("zone franche urbaine" of "zone de redynamisation urbaine") en de ingezette middelen (waarbij de hoogste waarde overeenkomt met de "zone franche"). Daarbij komt het criterium van het aantal inwoners, aangezien de bevolking van een wijk hoger moet zijn dan een bepaalde waarde om te kunnen worden opgenomen in een "zone de redynamisation" of een "zone franche".

Definitie van de gebieden – chronologie

In 1995 waren er op het Franse grondgebied ongeveer 1.300 wijken met een stadscontract. In 1996 werden uit deze wijken de "zones urbaines sensibles (ZUS)" gekozen en opgenomen in een stadsvernieuwingsplan. De perimeter van deze gebieden werd gedefinieerd in samenwerking met de lokale diensten, op basis van een principedefinitie (eerder urbanistisch dan statistisch): 'grote gebieden met slechte huisvesting en een opmerkelijk gebrek aan evenwicht tussen huisvesting en werkgelegenheid'. Soms was er sprake van politieke dwang, want het ligt voor de hand dat de specifieke definitie van een gebied dat geld krijgt de inzet wordt van getouwtrek.

In 2000, met de komst van een nieuwe regering, werden nieuwe prioritaire gebieden voor het stadsbeleid gedefinieerd en werd het observatorium van de ZUS gecreëerd.

Deze politieke definitie van de prioritaire gebieden voert wel verschillende niveaus in, maar stemt niet overeen met de werkelijke wijken, noch met de statistische rangschikking. Daarom moest een benadering van de beschikbare statistische gegevens worden gemaakt om die zo goed mogelijk te laten overeenkomen met de gedefinieerde perimeters. Dit werk werd verricht door de regionale directies van het INSEE.

Deze politieke definitie correspondeerde met de toen heersende mentaliteit, die ervan uitging dat een maatschappelijke realiteit niet statistisch kon worden weergegeven. Pas na de oprichting van het observatorium gaat de opinie de statistiek beschouwen als objectief en in staat om perimeters te definiëren. Zo zal het observatorium binnenkort de opdracht krijgen om de prioritaire geografie (de ZUS) te herdefiniëren, zodat deze definitie, ook al blijft ze politiek, toch is gebaseerd op wetenschappelijke gegevens.

Gegevens

De oriëntatieraad machtigt de DIV om bepaalde gegevens te vragen aan de diverse administraties, die deze moeten verschaffen (soms met een financiële bijdrage), zodat de DIV de indicatoren die de wet definieert kan uitwerken. Vanuit het oogpunt van rationalisatie worden steeds meer meerjarige overeenkomsten afgesloten tussen het observatorium van de ZUS en de administraties die de gegevens produceren. Toch blijven onderhandse procedures veel in gebruik voor bepaalde thema's.

De belangrijkste **problemen** zijn:

- > het is moeilijk om de nodige gegevens exact te definiëren als ze nog niet bestaan;
- > sommige gegevens, vooral inzake bestede middelen, verstrekken de administraties niet graag.

Het jaarverslag toont slechts een gedeeltelijk overzicht van de geïnvesteerde hulp. Het beslaat alleen de middelen uit het nationale stadsbeleid. Het is heel moeilijk om de bijkomende acties van andere (regionale, lokale, enz.) betrokkenen te evalueren. Deze analyse vereist het opzetten van een onderhandelingsproces met de administraties, zodat de gegevens van de acties in de ZUS op een gestandaardiseerde manier worden verkregen.

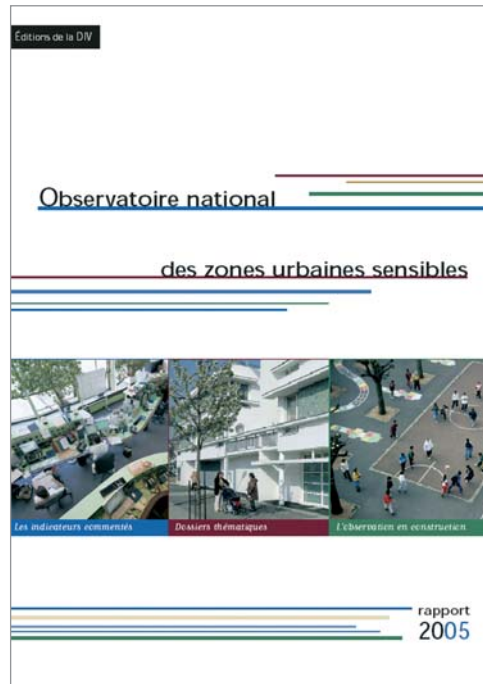
Publicatie van een jaarverslag

Eerst en vooral is het belangrijk om op te merken dat de DIV, als operationeel beheersteam van het nationaal observatorium van de ZUS, de gegevens niet produceert, maar gebruikt. Ze werkt dus complementair aan het INSEE en andere statistiekdepartementen, die wel gegevens produceren, maar niet de observatie sturen. De resultaten van het observatorium worden opgenomen in een jaarverslag. Het tweede verslag is gepubliceerd in oktober 2005. Deze verslagen zijn hoofdzakelijk beschrijvend, maar er bestaat de wens om geleidelijk over te gaan naar de analyse van de gegevens.

Eventueel zal een beroep worden gedaan op onderaannemers; onderzoekers die de analyse kunnen verfijnen en aanvullen.

De jaarlijkse frequentie van de publicatie lijkt echter te snel. De wettelijke verplichting om jaarlijks verslag te doen concentreert bijna alle energie op deze enige doelstelling. Het observatorium van de ZUS ontvangt de gegevens van diverse administraties (vooral van het INSEE) en vervolgens moeten die worden verwerkt om deze te laten overéénkomen met de perimeters van de ZUS, waardoor ze redelijk laat bij de DIV aankomen. De keuze van de observatieperimeters is dus niet zonder gevolg; het is belangrijk dat ze de werkelijkheid zo goed mogelijk benaderen.

Het armoedeobservatorium, een referentie in Frankrijk, publiceert elke twee jaar een rapport.

1.2 – PRESENTATIE VAN DE VERSCHILLENDE SOORTEN VAN LOKALE OBSERVATORIA

De wet van 1 augustus 2003 voorziet eveneens dat de lokale overheden lokale observaties ontwikkelen, in aanvulling op het nationale observatorium van de ZUS. Het observatorium van de ZUS werkt samen met de lokale overheden voor het opzetten van deze lokale observatoria door bijvoorbeeld het doorgeven van de indicatoren van de ZUS (zoals de wet die definieert) en spoort de regio's aan om hun gegevens (maatschappelijke hulp, armoede, enz.) door te geven aan de lokale overheden. Het is de bedoeling dat de staat en de regio's in dienst staan van de lokale overheden.

Belangrijkste problemen:

- > kanalen om de informatie van het lokale naar het nationale niveau te laten stromen (er is op dit moment geen systematische procedure);
- > gebrek aan homogeniteit tussen de lokaal geobserveerde gegevens. Er is geen specifieke vraag van het nationale aan het lokale niveau; elke overheid beslist wat ze wil observeren;
- > diversiteit van de perimeters. Een grondige lokale observatie gaat verder dan alleen de ZUS. Dat betekent relatief veel werk om de perimeters te laten overeenstemmen.

Types lokale observatie

Het is niet mogelijk om één enkel gestandaardiseerd model voor het hele Franse grondgebied naar voren te schuiven. Lokale observatie kan immers alleen nuttig zijn indien afgestemd op lokale behoeften. Globaal gesproken zijn er drie soorten observatoria:

- > overzichtstabel: database per wijk (vaak beperkt tot de ZUS);
- > observatorium: kwantitatieve gegevens met analyses (evolutie, verschillen, enz.);
- > observatorium & barometer: een observatorium met naast kwantitatieve ook kwalitatieve gegevens (voor het gehele grondgebied of bepaalde wijken).

Het probleem van de geocodering bij de overdracht van gegevens

Een aantal instellingen beschikt over persoonlijke gegevens (met naam en adres), die alleen door deze instellingen mogen worden verwerkt, om de wet op de bescherming van de levenssfeer na te leven. Er zijn twee procedures die rekening houden met dit probleem om deze gegevens af te stemmen op de perimeters van de 'îlots Iris':

- > het INSEE wordt gemachtigd om de op de "îlots" afgestemde gegevens te verstrekken, maar dat is een dure procedure;
- > de instelling die de gegevens verstrekt (bijvoorbeeld de CAF voor de toekenning van uitkeringen), verschaft aan het stedenbouwagentschap een bestand met adressen en een identificatienummer (geen naam of andere gegevens). Het agentschap verwerkt de geolocalisatie per "îlot" en stuurt het bestand terug naar de CAF, die dan pas de afgestemde gegevens doorstuurt. Deze procedure is arbeidsintensief, maar betekent wel tijdswinst (ongeveer 1 jaar) bij de verwerking van de gegevens.

2. De "îlots Iris" zijn geografische gebieden die het "INSEE" definieert voor de lokale statistische informatie. Het Franse grondgebied heeft er ongeveer 50.100 (in steden).

Er zijn drie soorten Iris-2000, die samen een geheel van aangrenzende îlots groeperen:

- > "IRIS d'habitat", met een bevolking tussen 1.800 en 5.000 inwoners; zij zijn homogeen wat het type woning betreft;
- > "IRIS d'activité", met meer dan 1.000 werknemers en twee keer meer betaalde banen dan inwoners;
- > "IRIS divers", van een grote oppervlakte voor een specifiek gebruik (bos, park, havengebied...).

Aanbevelingen van de DIV

- > Vermijden om het grondgebied, dat moet samenvallen met het gevoerde beleid, op te delen in te kleine delen.
- > Wijken van *dezelfde grootte definiëren* (wat de bevolking betreft), zodat de vergelijking tussen de wijken onderling mogelijk is en niet alleen de vergelijking tussen een wijk en de agglomeratie.
- > *Enkele relevante indicatoren* per thema kiezen en bij elke keuze de vraag stellen wat men eruit kan afleiden, waartoe het cijfer zal dienen. Het is belangrijk om het overzicht te behouden en niet te verdrinken in een massa indicatoren. De basisgegevens zijn uiteraard talrijker.
- > Systematisch de gegevens *voor het gehele grondgebied van een agglomeratie* verzamelen, zeker ook voor de afbakening van de actieperimeters, aangezien de grenzen hiervan kunnen evolueren.
- > Overeenkomsten afsluiten om gegevens te verkrijgen.
- > *Duurzaam te werk gaan*. Vermijden dat de perimeters veranderen, omdat dit de temporele analyse onderbreekt en dwingt om weer vanaf nul te beginnen. De analyse van de evolutie is van groot belang; één enkel cijfer wil niets zeggen. Daarom moet het observatorium ook gegevens bevatten over de bevolkingsstromen en de woonmobiliteit.
- > De politieke steun en de legitimiteit van het observatorium verzekeren. Een observatorium kan niet werken als het geen politieke steun krijgt. Vandaar *het belang van communicatie*.
- > Deze communicatie werd in eerste instantie onderschat door het observatorium. Toch is dat cruciaal: voor zijn bestaansrecht moet een observatorium de referentie zijn op zijn gebied en dus algemeen bekend. Enerzijds moeten de ministers ertoe worden aangezet om op te treden als woordvoerder en anderzijds moet het observatorium samenwerken met de pers en de media. De communicatie verloopt via het opstellen van syntheses en samenvattingen. Ook cartografie is essentieel, omdat dit de gegevens laat spreken. Hetzelfde geldt voor grafieken.
- > *De geloofwaardigheid van het observatorium verzekeren* door alleen te werken met zekere bronnen, namelijk degene die erkend zijn en waarvan de validiteit op geen enkele manier ter discussie staat.

1.3 – BIJKOMENDE INFORMATIE

- > <http://www.fnau.org/index.asp>
- > http://www.fnau.org/publication/contenu_page_publi.asp?ID_PAGE=48
- > <http://www.ville.gouv.fr/>
- > <http://www.ville.gouv.fr/infos/dossiers/index.html>
- > <http://i.ville.gouv.fr/Data/Obslocal.php>

2 – Ontmoeting met het *Institut d'Aménagement et d'Urbanisme de la Région Ile-de-France (IAURIF)*

2.1 – NATIONALE WOONENQUÊTE

Sinds 1955 houdt het INSEE elke vier of vijf jaar een woonenquête. Zo krijgt het instituut belangrijke gegevens over het Franse woningpark, onderverdeeld in vier categorieën: nieuwe woningen, tweede verblijven, hoofdverblijven en leegstaande woningen. Deze studie geeft in het bijzonder een kijk op de woonomstandigheden van gezinnen in hun hoofdverblijf.

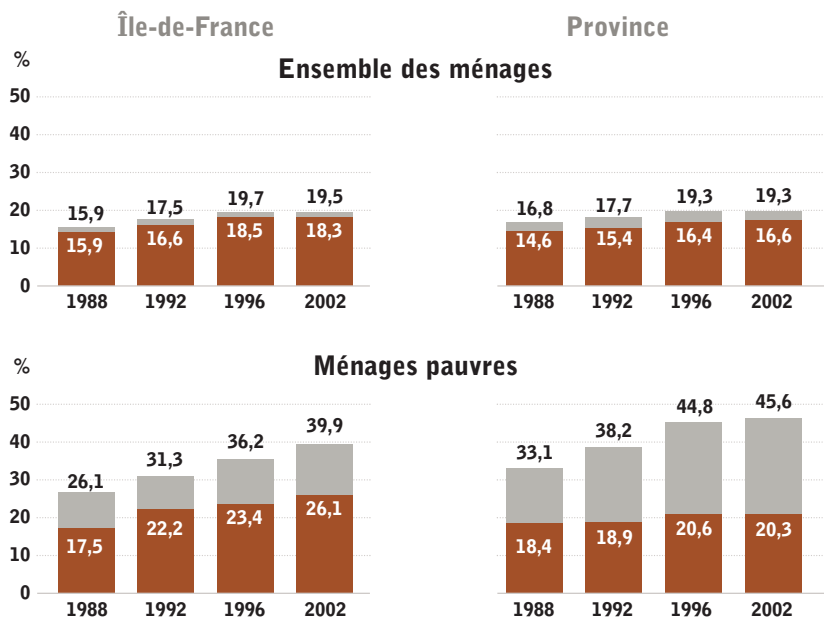
De volgende thema's komen aan bod:

- > de fysieke kenmerken van het woningenpark (grootte, comfort, verwarming,...);
- > de kwaliteit van de huisvesting (de staat van de woning, geluidsoverlast, privacy, situering, omgeving, burens, veiligheid,...);
- > de uitgaven aan de huisvesting (huur, onkosten als huurder of mede-eigenaar, prijs en financiering van onlangs gekochte woningen, terugbetalingen van de lening,...) en de uitkeringen die de bewoners genieten;
- > de inkomsten van de leden van het gezin;
- > de residentiële mobiliteit van gezinnen;
- > de mening van de gezinnen over hun woning en hun eventuele wensen naar verandering toe.

De nationale steekproef beslaat ongeveer 48.000 woningen. Verschillende instellingen, waaronder – afhankelijk van de enquête – de *Direction régionale de l'équipement d'Ile-de-France (DREIF)* en het IAURIF, dragen financieel bij aan de enquête voor het Ile-de-France om de steekproef zo groot mogelijk te maken. Zo is de gemiddelde verhouding van de peiling 1/888, wat een subregionale verdeling van het gebied mogelijk maakt in Parijs, de *Petite Couronne*, de *Grande Couronne* en de agglomeratie Parijs.

Enquêtes gebaseerd op individuele gegevens zijn belangrijk om evoluties op langere termijn te ontwaren.

TAUX D'EFFORT DES MÉNAGES

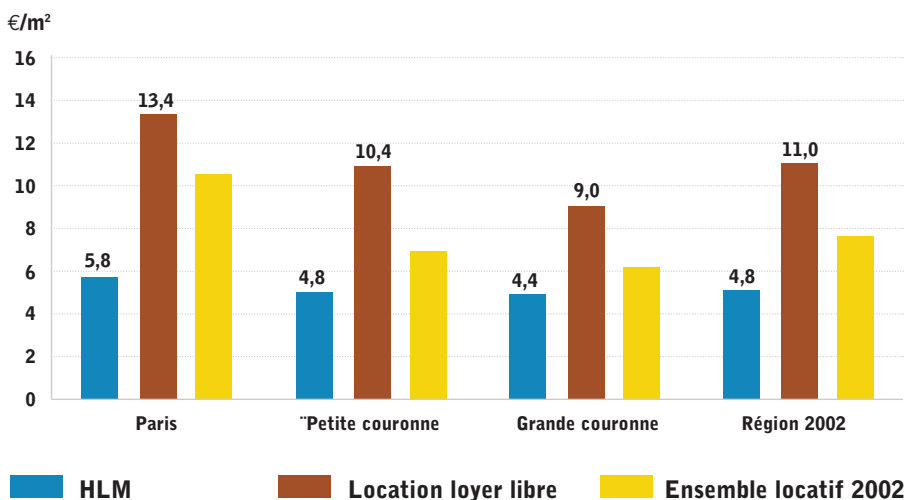

Lecture : en 1988 : 26,1 = Taux brut ; 17,5 = Taux net

■ Part de l'aide au logement

■ Part du revenu du ménage

Loyer mensuel /m² selon le secteur locatif et la localisation

Bronnen: IAURIF: voorstelling 27/10/2005

2.2 – OBSERVATOIRE RÉGIONAL DU FONCIER

Het *Observatoire Régional du Foncier (ORF)* werd in 1987 opgericht door de regio Ile-de-France en de staat (*Direction Régionale de l'Équipement – DRE*), als ontmoetingsplek voor de partners, zodat aan de informatiebehoefte en evaluatie van grondzaken kon worden beantwoord.

Twee redenen rechtvaardigden de oprichting van dit observatorium:

1. Het groot aantal mensen dat werkzaam is op het gebied van bodembestemming en vastgoed in Ile-de-France leidt tot een verspreiding van de informatie, die moet worden samengebracht om de markt te kunnen kwalificeren en identificeren.
2. De uitgestrektheid en bevolkingsdichtheid van de Parijse agglomeratie maken het moeilijk om het evenwicht tussen vraag en aanbod naar grond en vastgoed in Ile-de-France te beoordelen.

De partners zijn vertegenwoordigers van de staat, de regio, lokale en departementale overheden, intercommunale structuren, beroepsmatige betrokkenen (planologen, aannemers, vrije beroepen en investeerders) en grondeigenaars. Sinds 1992 staat de ORF ook open voor organisaties uit de landbouw, door de landbouwvertegenwoordigers (SAFER, Kamers van Landbouw) te betrekken bij de activiteiten.

De belangrijkste taak van de ORF is de observatie van de grondmarkt, op basis van de volgende gegevens:

- > verklaringen van het voornemen van verkoop (voorkooprecht) voor landbouwterreinen;
- > vastgoedtransacties die de kamer van notarissen registreert voor de residentiële vastgoedmarkt. Deze database wordt aangekocht door de DRE, gefilterd en vervolgens verspreid onder de partners van de ORF;
- > jaarlijkse enquêtes bij de planologen van de *Zones d'Aménagement Concerté (ZAC)* (volume, stock, toekomstig verbruik, enz.). Dit is de enige database die de ORF direct beheert.

Naast de eerste opdracht van observatie heeft de ORF ook de volgende doelstellingen:

- > de verschillende initiatieven die worden genomen op het gebied van informatie over grondzaken coördineren en bijeenbrengen;
- > de verspreiding en presentatie van werken in verband met grondkwesties bevorderen;
- > ontmoetingen en debatten tussen alle leden van de vereniging, volksvertegenwoordigers, experts en administraties organiseren;
- > luisteren naar de wensen en de problemen en mogelijke antwoorden voorstellen;
- > partnerschappen stimuleren;
- > acties voorstellen voor de verbetering van het grondaanbod in Ile-de-France in het kader van een coherente regionale bodembestemming.

In 2005 publiceerde de ORF de volgende documenten:

- > "Action foncière des collectivités publiques" (Grondbestemmingsacties van de overheid);
- > "Obstacles fiscaux et financiers à la mobilisation du foncier" (Fiscale en financiële obstakels bij het mobiliseren van gronden);
- > "Acteurs publics et privés: les pratiques partagées" (Publieke en particuliere actoren: gedeelde praktijken);
- > "Extension et renouvellement urbain: les enjeux, les coûts et les outils" (Stadsuitbreiding en stadsvernieuwing: inzet, kosten en instrumenten);
- > "Note de l'ORF n°1 – Bilan de la 13ème enquête ZAC au 1er janvier 2003" (Nota van de ORF nr.1 - Balans van de 13e ZAC-enquête op 1 januari 2003);
- > "Note de l'ORF n° 2 – Bilan de la 14ème enquête ZAC au 1er janvier 2004" (Nota van de ORF nr. 2 - Balans van de 14e ZAC-enquête van 1 januari 2004).

De administratieve werking van de ORF verloopt als volgt:

- > het Bureau (Voorzitter, Secretaris, Penningmeester, IAURIF en DREIF) voert de beslissingen van de raad van bestuur uit;
- > de raad van bestuur (26 leden) beslist over de begroting en het programma en voert voorafgaande besprekingen;
- > de Algemene Vergadering (alle leden) is de plaats van algemene debatten en keurt de begroting goed.

De middelen van de ORF (voor onderzoek, uitgaven en werking) resulteren enerzijds uit bijdragen van leden en anderzijds uit prestaties die het IAURIF en de DREIF direct dragen. De belangrijkste belemmering van de ORF is dus het feit dat de organisatie afhankelijk is van de leden en hun betrokkenheid, aangezien er slechts vier deeltijdse medewerkers zijn. De gegevens worden dus niet intern beheerd.

2.3 – BOORDTABELLEN VAN DE ZONES FRANCHES URBAINES

Dit zijn boordtabellen die de evolutie van de sociaal-economische situatie en de ingezetten middelen in de perimeters van de 26 *Zones Franches Urbaines* (ZFU) in Ile-de-France volgen. Het betreft in geen enkel geval de evaluatie van het uitgevoerde beleid. Het aantal gecreëerde arbeidsplaatsen wordt geschat op basis van regionale statistieken.

Voorafgaande fases

De *Zones Franches Urbaines* (ZFU) ontstonden in 1996 door het "Pacte de Relance pour la Ville", met als belangrijkste doel de bestrijding van de werkloosheid. De wijziging in de belastingwetgeving ("loi rectificative des finances") van 30 december 2002 verlengde de 44 ZFU's van de eerste generatie voor 5 jaar, ingaande vanaf 1 januari 2003. Er werden 41 nieuwe *Zones Franches Urbaines*, van de 'tweede generatie', aangeduid op 1 januari 2004. In maart 2006 werden 15 nieuwe ZFU's aangekondigd met terugwerkende kracht tot 1 januari 2006.

Gebieden

Er werden 100 *Zones Franches Urbaines* geselecteerd binnen de meest achtergestelde wijken van de *Zones de Redynamisation Urbaine* (ZRU – die zoals gezegd zelf in ZUS liggen), op basis van verschillende statistische criteria:

- > meer dan 10.000 inwoners;
- > werkloosheid die 25% hoger is dan het nationale gemiddelde (in de ZFU's is de werkloosheid vaak het dubbele van het nationale gemiddelde);
- > meer dan 36% jongeren onder de bevolking;
- > percentage ongeschoolde jongeren boven de vijftien jaar hoger dan het nationale gemiddelde (29%) (in de huidige ZFU's bedraagt dit percentage 44%);
- > fiscale draagkracht van minder dan 580 euro's per inwoner.

Principes en maatregelen

Het onderliggende principe voor de oprichting van deze gebieden is een positieve discriminatie: meer geven aan gebieden met de grootste problemen. Concreet wordt dit vertaald in de toekenning van sociale en fiscale vrijstellingen aan kleine ondernemingen in deze gebieden (die zich vestigen binnen deze wijken tussen 1 januari 2003 en 31 december 2007), zodat zij activiteiten aantrekken en banen creëren.

Deze vrijstellingen, die deel uitmaakten van de nieuwe belastingwet van 30 december 2002, zijn van toepassing op:

- > beroepsbelastingen;
- > onroerende voorheffing op bouweigendommen;
- > belasting op winst;
- > patronale sociale bijdragen;
- > persoonlijke sociale bijdragen van ambachtslieden en handelaars.

De vrijstelling duurt maximaal 5 jaar, gevolgd door (met uitzondering van de onroerende voorheffing op bouweigendommen) een geleidelijke afbouw verspreid over 3 of 9 jaar, afhankelijk van het feit of het bedrijf meer of minder dan 5 werknemers heeft:

- > voor bedrijven met 5 werknemers en meer geldt een geleidelijke afbouw van de vrijstellingen over 3 jaar met een steeds lager percentage (60, 40 en 20%);
- > voor bedrijven met minder dan 5 werknemers geldt een geleidelijke afbouw van de vrijstellingen over 9 jaar met een steeds lager percentage (60% gedurende 5 jaar, 40% in het 6^e en 7^e jaar en 20% in het 8^e en 9^e jaar).

Bij de tewerkstelling geldt een lokale aanwervingsclausule vanaf de derde werknemer: 1/3 van de werknemers moet afkomstig zijn uit een naburige wijk behorend tot de "Zone Urbaine Sensible".

Situatie in Ile-de-France

In de regio Ile-de-France zijn er 26 ZFU's, waaronder 17 nieuwe. De boordtabel voor de evolutie van deze ZFU's is gebaseerd op een drieledige aanpak:

- > een direct contact tussen de steden en het IAURIF via een netwerk;
- > het gebruik van administratieve en statistische bestanden zorgt voor:
 - homogene informatie;
 - bewerkbare informatie gedurende vijf jaar;
 - vergelijkbare gegevens;
- > aanvullende en eenmalige acties – met een focus op de actualiteit.

De statistische informatiebronnen zijn gevarieerd: gegevensbestanden van de gemeenten, INSEE, DIV, DGCL (*Direction Générale des Collectivités Locales*), DGI (*Direction Générale des Impôts*), CAF (*Caisse des Allocations Familiales*), ANPE (*Agence Nationale Pour l'Emploi*), DRTEFP (*Direction Régionale du Travail, de l'Emploi et de la Formation Professionnelle*), URSSAF (*Union de Recouvrement des cotisations de Sécurité Sociale et d'Allocations Familiales*), ondernemingen, ...

Concreet heeft de boordtabel de volgende doelstellingen:

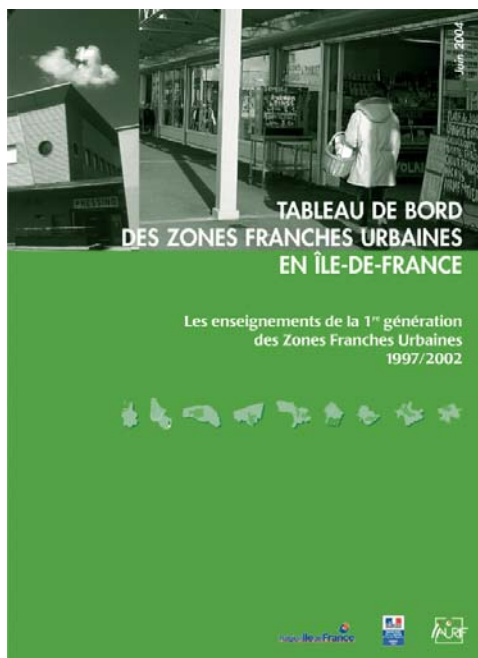
- > jaarlijkse uitgave van statistische synthesesrapporten en analyses van de lokale economische situatie;
- > de mensen die betrokken zijn bij het opstarten van de ZFU begeleiden.

De resultaten voor de 9 ZFU's van 1997-2001 tonen de ongelijkheid tussen de zones, waarvan de aantrekkingskracht voor nieuwe economische vestigingen sterk afhankelijk is van de beschikbaarheid van grond en gebouwen. De betrokkenheid van de gemeenten bij de economische ontwikkeling van deze gebieden is dus fundamenteel.

85% van de nieuwe vestigingen zijn zeer kleine bedrijfjes (minder dan 5 werknemers). Dienstverlenende activiteiten komen het meest voor (ongeveer 40%), gevolgd door handel (28%) en bouw (15%).

Commerciële ontwikkeling

De heropleving van de commerciële centra in de "Zones Urbaines Sensibles" is de taak van het *Etablissement Public national d'Aménagement et de Restructuration des Espaces Commerciaux et Artisanax (EPARECA)*. Dit werd opgericht door de "Loi du

Pacte de Relance pour la Ville” van 14 november 1996 en het toepassingsdecreet (n°97-130) van 12 februari 1997. Deze instelling heeft de opdracht om de commerciële centra die gelegen zijn op de prioritaire gebieden van het stedelijk beleid (ZUS, ZRU, ZFU, GPV, ORU, acties van het Agence nationale de rénovation urbaine - ANRU) te herstructureren.

De raad van bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van verschillende ministeries (stedenbouw, binnenlandse zaken, economie, ruimtelijke ordening, stad, handels- en ambachtslieden, begroting) en van lokale besturen, een afgevaardigde en een senator, twee burgemeesters, vertegenwoordigers van ambachts- en handelssectoren, en een vertegenwoordiger van het middenveld.

De procedure is als volgt:

- 1.** De gemeenten (of de gemeenschappen van de gemeenten) wenden zich tot het EPARECA voor het formuleren van een project voor de reorganisatie van een commercieel centrum.
- 2.** Het EPARECA beoordeelt of het project in aanmerking komt op basis van de volgende voorwaarden:
 - gelegen zijn in een van de prioritaire gebieden van het stedelijk beleid;
 - de werking moet passen in het kader van een globaal project voor het herwaarderen van de wijk (een stadsproject dat in ontwerp is, loopt of voltooid is);
 - er moet een breed overleg worden gevoerd met de bevolking en de partners (handelaars, verenigingen, handelskamers,...);
 - er wordt een grote financiële betrokkenheid en een sterke inzet verwacht van overheden;
 - de herstructurering van het commerciële centrum moet beantwoorden aan een daadwerkelijke behoefte van de bevolking;
 - de herstructurering moet op termijn commercieel zelfstandig zijn om de permanente bijdrage van openbare middelen te vermijden.
- 3.** Indien het project in aanmerking komt, informeert EPARECA de Prefect van het departement en de handelskamers, en lanceert een onderzoek.
- 4.** Het EPARECA maakt de globale diagnose op, ontwerpt het project, zorgt voor de juridische en financiële aspecten, en realiseert vervolgens de herstructureringsactie. Tegelijkertijd wordt het beheer van het nieuwe commerciële centrum toevertrouwd aan een expert, die samenwerkt met de vereniging van handelaars.

De projecten worden meestal voor 50% gefinancierd door de eigen middelen van het EPARECA en voor 50% door een lening. Er worden financiële partnerschappen gesloten met de lokale overheid, de “Caisse des Dépôts et Consignations”, met name in het kader van de leningen voor stadsvernieuwingen, of met andere investeerders. Vaak wordt de privé-sector betrokken bij het formuleren van het project, door het vestigen

van aantrekkingspolen (van het type: buurtsupermarkt) die geïnteresseerd zijn in de globale herwaardering van de wijk en de komst van toekomstige potentiële klanten.

Eind 2005 beheerde het EPARECA geheel of gedeeltelijk 17 locaties in Frankrijk, een aantal dat moet vergeleken worden met een lijst van 400 voorgestelde locaties die het rapport van de controlemissie van de Senaat in 2002 telde.

**Herwaardering van
het Handelscentrum
« Le Chêne Pointu »,
ZFU Clichy / Montfermeil**

*Bron :
IAURIF :
voorstelling
27/10/2005*

2.4 – VISIAURIF

Naast een algemene versie heeft het IAURIF een reeks specifieke Geografische Informatiesystemen (GIS) opgezet rond huisvesting, toerisme, economie en stedelijk beleid. Het kwaliteitsniveau van de informatie is vooral afhankelijk van de partners.

Visiaurif Habitat groepeert zo'n dertig partners, zoals de Kamer van Notarissen van Parijs, de "Caisse d'Allocations familiales" (CAF), sociale huisvestingsmaatschappijen, het "Institut national de statistiques" (INSEE), de stad Parijs, de regionale raad van Ile-de-France, "l'Observatoire des loyers de l'agglomération parisienne", enz. De informatie is voorbehouden aan partners en professionele betrokkenen, die een licentie kunnen kopen. De partners leveren hun gegevens en in ruil daarvoor krijgen ze kaarten en analyses van gegevens van hen en van andere partners.

Visiaurif Habitat biedt een honderdtal kaarten rond 12 thema's:

- > het woningpark
- > de bewoners
- > de fiscaliteit
- > de vastgoedmarkt
- > lokaal beleid
- > financieringen
- > huisvestingsstructuren
- > voorzieningen en infrastructuur
- > stadsbeleid
- > administratieve grenzen
- > basiskaarten
- > bodembestemmingstypes

De gebruiker kan de kaarten niet alleen bekijken, maar ook navigeren en zoekopdrachten invoeren op basis van indicatoren en schaalgroottes.

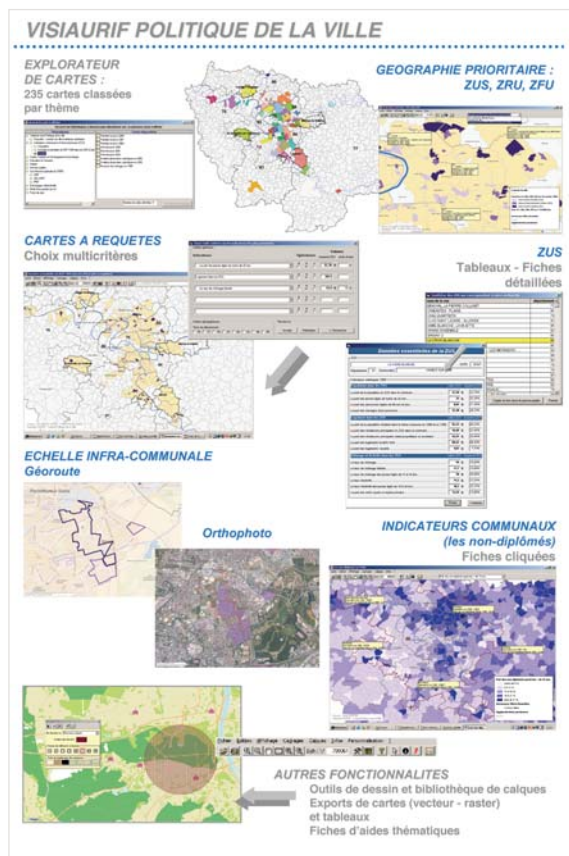
Visiaurif Ville biedt in kaart gebrachte en geactualiseerde gegevens over alle thema's binnen het stedelijk beleid.

Dit instrument is opgezet in samenwerking met de belangrijkste betrokkenen van het stedelijk beleid in Ile-de-France: "Conseil Régional", "Préfecture de Région", "Caisse des Dépôts et Consignations d'Ile-de-France", departementen en voorlichtingscentra.

Elke partner beschikt over een gedeelte van de informatie, wat de rijkdom en de relevantie van het instrument uitmaakt.

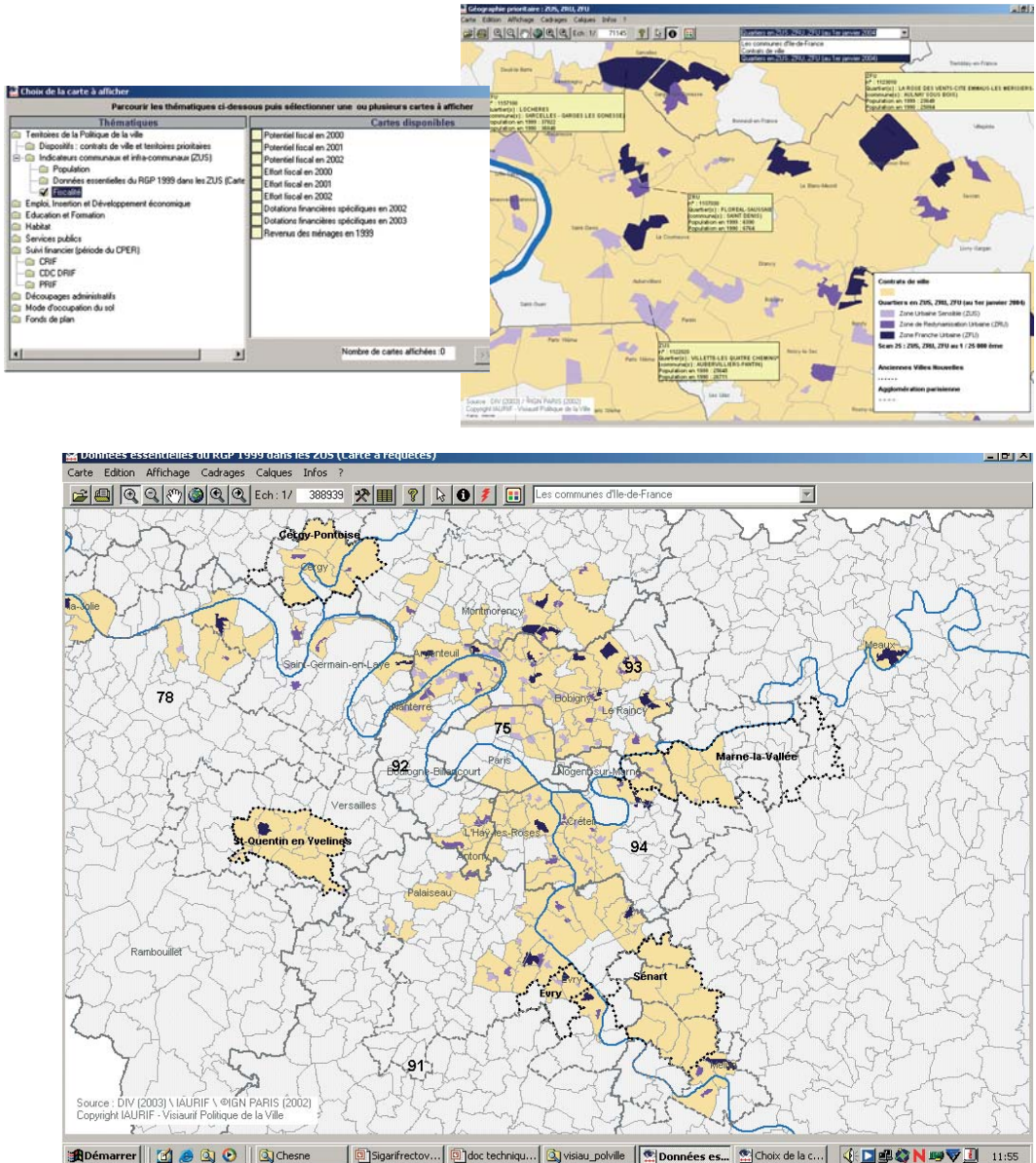
Visiaurif Ville biedt 235 kaarten en een groot aantal tabellen, verdeeld per thema en bestaande uit twee rubrieken:

- > "Dispositifs" (voorzieningen): kaarten over de overheidsprocedures rond stadsbeleid, zoals

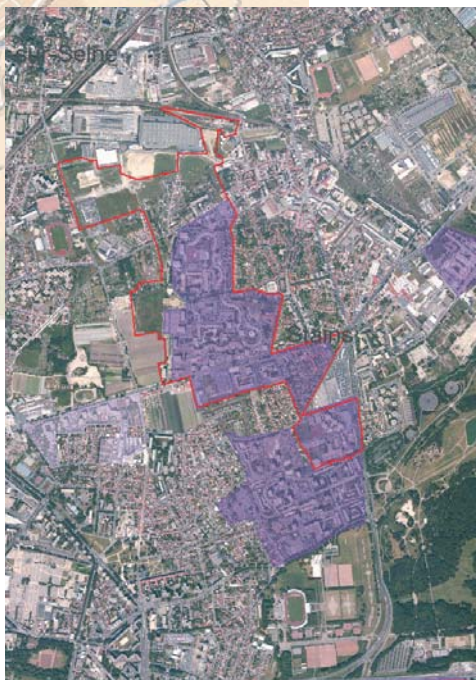
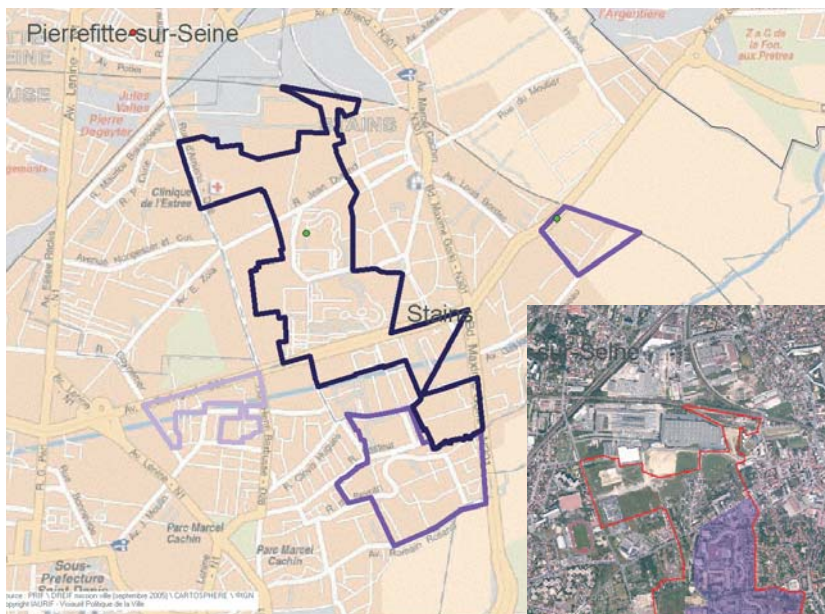
Bronnen : IAURIF : voorstelling 27/10/2005

de perimeters van de ZUS-ZRU-ZFU, GPV, ORU, GPRU, ZAC, nieuwe steden, lokale plannen voor inschakeling en tewerkstelling, PLH, ZEP, maar ook voorzieningen zoals startcentra voor bedrijven, plaatselijke opdrachten en antennes, opvangplaatsen voor mensen in moeilijkheden, universiteiten, enz.

Bronnen : IAURIF : voorstelling 27/10/2005

- > "Indicateurs" (indicatoren): kaarten over meer algemene gegevens die kunnen helpen bij de beoordeling van een adequate ruimtelijke verdeling van de voorgenoemde projecten. Deze kaarten bevatten statistische gegevens, zoals fiscale mogelijkheden, werkloosheid, opleiding, nationaliteit, enz.

De informatie wordt getoond in de vorm van regionale kaarten, die op verschillende schalen bekeken kunnen worden en die zijn voorzien van de regelmatig geactualiseerde gegevens op gemeentelijke en op subgemeentelijke schaal. De voorzieningen kunnen op twee verschillende achtergronden worden gelokaliseerd: IGN (georoute) en luchtfoto's (orthophoto).

Bronnen : IAURIF : voorstelling 27/10/2005

2.5 – BIJKOMENDE INFORMATIE

- > <http://www.iaurif.org/fr/>
- > <http://www.epareca.org/>
- > <http://observatoire.ism.asso.fr/>

3 – Ontmoeting met het *Centre d'Etudes sur les Réseaux, les Transports et l'Urbanisme (CERTU)*

Certu werd in 1994 opgericht als een nationaal onderzoekscentrum van de stad en is afhankelijk van het *Ministère de l'Équipement, des Transports et du Logement* en bestrijkt de volgende onderzoeksgebieden:

- > stedelijkheid en leefomgeving;
- > mobiliteit en vervoer;
- > openbare ruimte, wegen en veiligheid;
- > milieu;
- > systemen en technologieën voor de stad;
- > openbare installaties, bouwprojecten.

De belangrijkste doelstelling is de kapitalisatie en de verspreiding van de kennis op deze gebieden. Het centrum heeft 170 werknemers en werkt samen met verschillende partners.

3.1 – HET PROGRAMMA ACTEUR

Het programma ACTEUR – *Analyse Concertée des Transformations et des Equilibres Urbains* – werd gelanceerd in 1996 om methoden en instrumenten uit te werken waarmee de observatie van stedelijke mutaties kon worden gerationaliseerd. Naast het Certu bestond het uit specialisten in stedelijke vraagstukken: stedenbouwkundige bureaus, regionale studiecentra en universiteiten.

Voor de coördinatie van de stedelijke observatie bestonden twee aparte benaderingen:

- > de bottom-upbenadering, waarvoor de plaatselijke groeperingen bereid moesten zijn om hun observatie-instrumenten te harmoniseren;
- > de top-downbenadering, vooral op macroscopisch niveau, waaraan het risico verbonden was dat die niet was afgestemd op de plaatselijke noden.

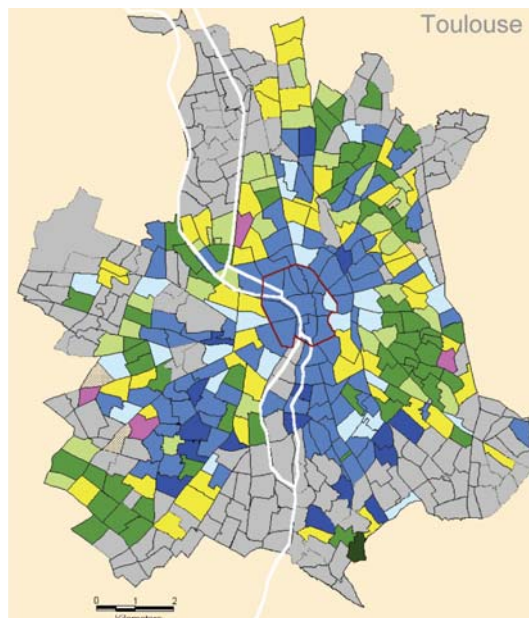
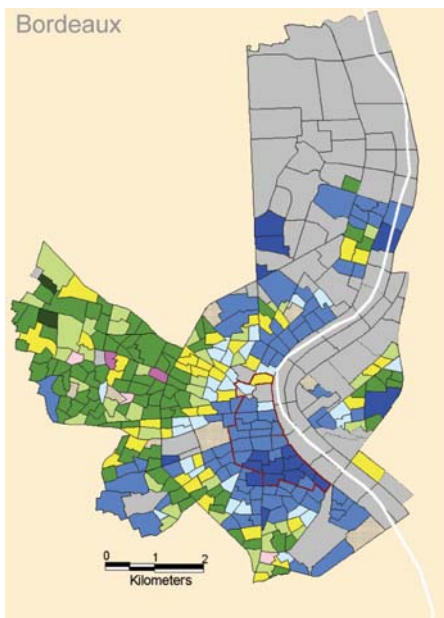
De benadering van het programma ACTEUR was hoofdzakelijk bottom-up, met als eerste fase de oprichting van een vragenatelier (atelier de questionnement) voor de identificatie van de transversale problemen die behandeld moeten worden. De transversaliteit van de benadering was nogal moeilijk te integreren voor de betrokkenen op het terrein (stedenbouwkundige bureaus, studiebureaus), aangezien zij gelijktijdig en langdurig aan dezelfde vragen moesten werken, wat moeilijk te verenigen was met hun autonomie en hun andere prioriteiten.

De volgende problemen werden geselecteerd:

- > herindeling van de bodembestemming;
- > sociale en territoriale cohesie;
- > lokale economische dynamiek en herindeling van de gebieden;
- > nieuwe stedelijke hiërarchieën;
- > verstedelijking en milieu;
- > transformatie van het levensritme en nieuwe vormen van stadsbeheer.

Approche qualitative niveau quartier

Niveau de diversité des résidences principales selon statut d'occupation et revenus

Locataires à revenus moyens ou élevés*

- Dominante notable
- Spécialisation affirmée

Locataires à bas revenus*

- Dominante notable
- Spécialisation affirmée
- Forte spécialisation

* Les ménages dits à bas revenus sont les ménages dont les revenus corrigés sont inférieurs à 60 % du seuil d'accès aux HLM.

Propriétaires à revenus moyens ou élevés*

- Dominante notable
- Spécialisation affirmée
- Forte spécialisation

Autres zones

- Diversité
- Dominantes multiples
- Données absentes ou non significatives (<50 lgts)

Bronnen: CERTU: voorstelling 28/10/2005

Daarna volgde een operationele evaluatiefase waarin de indicatoren voor elk probleem werden gedefinieerd. Dat vroeg een grondige samenwerking met de verschillende leveranciers van de gegevens, met wie overeenkomsten werden getekend.

Tot slot werden technische dossiers met reproduceerbare indicatoren geproduceerd. Uiteraard was de uitvoering daarvan afhankelijk van de territoriale groep.

Het programma ACTEUR werd gestaakt uit gebrek aan subsidie, maar de informatie is nog steeds beschikbaar op de website van Certu, dat in algemene zin blijft verder werken aan de stedelijke observatie.

In ieder geval is uit dit werk gebleken dat de coördinatie van zulke uiteenlopende actoren te zwaar is om op redelijke termijn uniforme documenten te produceren op de schaal van een land als Frankrijk. Niettemin waardeerden de deelnemers aan het programma ACTEUR de methodologische aanpak bij het stellen en verwerken van de vragen en implementeerden ze in meerdere gevallen deze benadering op lokaal niveau in hun agglomeratie.

3.2 – INSTRUMENTENBORD VAN DE WIJKEN RHÔNE-ALPES

Dit instrumentenbord is van betrekking op 169 wijken in de regio Rhône-Alpes. Dit zijn kwetsbare sociale wijken volgens de criteria die het nationale stedelijk beleid heeft gedefinieerd (ZUS, ZRU, ZFU).

De gegevens werden ter beschikking gesteld van de lokale actoren. Ze zijn opgebouwd rond de volgende thema's:

- > bevolking;
- > sociale huisvesting;
- > maatschappelijke hulp;
- > onderwijs.

Er kunnen knipperlichtsystemen worden ingesteld, bijvoorbeeld op basis van de afsluiting van de elektriciteitsmeter, op voorwaarde dat er een duidelijke samenwerking is afgesproken met de beheerder van het elektriciteitsnet. Dit type actie is bedoeld om alvast indicatoren van evoluties te verkrijgen, zonder te moeten wachten op de volgende statistische bevolkingsenquête.

3.3 – ANALYSE VAN DE LEVENSKWALITEIT IN LYON

Het vertrekpunt van deze studie is de definitie van de evaluatiecriteria die bewoners hanteren voor hun levenskwaliteit. Daardoor is de burger opnieuw het middelpunt van het systeem en wordt de legitimiteit verzekerd.

Uit de analyse van de resultaten van de enquête bij professionele betrokkenen en bewoners bleek dat de levenskwaliteit rond de volgende drie kerngebieden draait:

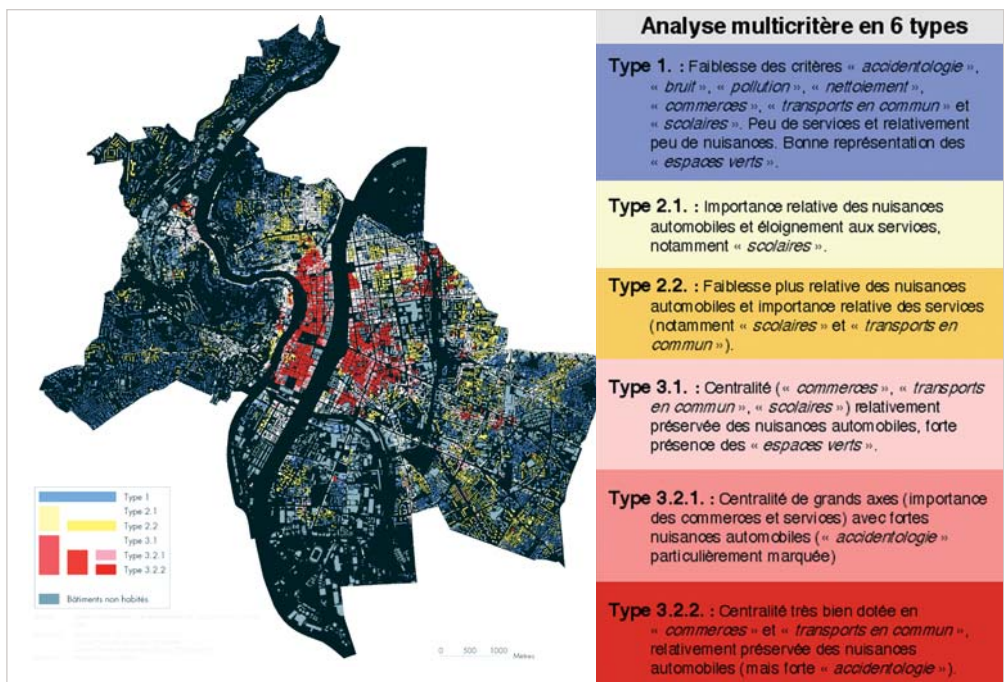
- > huisvesting (grootte, ligging, geluidsisolatie);
- > leefomgeving (openbaar vervoer, diensten, winkels, groenvoorziening, veiligheid, netheid, luchtkwaliteit, enz.);
- > sociale omgeving – sfeer van de omgeving (kalm, gezellig).

Elk kerngebied bevat een aantal criteria waarmee het beoordeeld kan worden. Vervolgens werd een geografisch referentiesysteem voor de huisvesting ontwikkeld waarmee deze beoordeling van de levenskwaliteit kon worden geobjectiveerd en gerepresenteerd: de definitie van een buurt eenheid in een straal van 300 meter rond het gebouw.

Zo kan een stedelijke diagnose per criterium en per kerngebied worden opgesteld, waarmee de levenskwaliteit in de wijken van de agglomeratie Lyon kan worden gekwalificeerd. Enkele voorbeelden:

- > de dichtheid van de winkels en de wijkdiensten;
- > de diversiteit van de diensten;
- > de kwaliteit van de geluidsomgeving;
- > de beschikbaarheid van onderwijs;
- > de blootstelling van de scholen aan luchtvervuiling;
- > ...

Tot slot werd een typologie van de levenskwaliteit op het grondgebied van Lyon opgesteld op basis van meerdere criteria (samengestelde index – 6 types van wijken).

Bronnen: Natalia Saulnier, *UrbaLyon*, voorstelling 28/10/2005

Het grootste belang van deze studie is de benadering, die van de levenskwaliteit een operationeel begrip maakt op basis van de verwachtingen van de bewoners. Het belangrijkste nadeel: de studie is in tijd gebonden aan de uitvoeringsperiode en heeft geen midden gekregen om de gegevens te actualiseren. Daardoor is een opvolging in de tijd niet mogelijk.

Ook blijkt dat de band tussen stedelijke observatie en politieke actie erg sterk is in Frankrijk. Als de observatie een reëel hulpinstrument voor de besluitvorming wil zijn, dan moet ze worden erkend en gesteund door de hele politiek.

Ten opzichte van Groot-Brittannië loopt Frankrijk achterop in het beoordelen van het beleid. De volksvertegenwoordigers zijn van mening dat de verkiezingen de beoordeling van hun beleid vormen.

3.4 – WIJKBAROMETER IN GRENOBLE

De agglomeratie Grenoble heeft een structuur opgezet voor stedelijke observatie, die bestaat uit drie complementaire delen:

- > een algemene statistische observatie (mobiliteit, demografie, sociaal, economisch, enz.) waarvoor overeenkomsten zijn getekend met de verschillende gegevensleveranciers (CAF, INSEE, enz.) met het oog op een snelle verwerking van de gegevens;
- > specifieke observaties (over een bevolkingsgroep, een gebied of een bepaald thema);
- > een kwalitatieve observatie, die is gebaseerd op de verklaringen van 'experts' (bewoners of specialisten) en die de 'wijkbarometer' werd genoemd.

De doelstellingen van de Wijkbarometer zijn tweeledig:

- > het woord geven aan de 'zwijgende meerderheid';
- > zorgen voor een kwalitatieve evaluatie van de globale tevredenheid van de bewoners over hun leefomstandigheden (toe te voegen aan de kwantitatieve evaluatie van het stedelijke beleid). Het betreft het opsporen van zowel problemen als verbeteringen in een wijk.

Uitvoering

De Wijkbarometer analyseert gemiddeld 4 wijken per jaar, waarbij prioriteit wordt verleend aan de wijken die deelnemen aan het stedelijk contract. De wijken worden geselecteerd op basis van voorstellen van de gemeenten. Om een idee te geven: het gebied van de agglomeratie Grenoble is verdeeld in 50 wijken en 26 gemeenten.

De uitvoering steunt op de bestaande wijkraden: een volksvertegenwoordiger is verantwoordelijk voor een wijk; de raad komt elke maand samen om de evolutie van de wijk en de lopende projecten te bespreken. Gemiddeld nemen zo'n honderd personen deel aan de vergaderingen. Het is de taak van de volksvertegenwoordiger om de conclusies van

de besprekingen door te geven aan de bevoegde lokale instanties en hiervan verslag uit te brengen aan de raad.

De **procedure** bestaat uit vijf hoofdfasen:

- > individuele ontmoeting met een vijftiental personen (een steekproef van de 'zwijgende meerderheid') om te luisteren naar hun bekommernissen over de wijk (anoniem genoteerd);
- > op basis van de synthese van die gesprekken (prioritaire thema's) volgt een collectieve ontmoeting met andere personen om samen de belangrijkste verbeteringen en problemen in de wijk af te bakenen;
- > een globale synthese wordt overgemaakt aan de projectleider (Metro) en aan de volksvertegenwoordiger die verantwoordelijk is voor de wijk. Er volgt een discussie en een bekrachtiging van de synthese op het niveau van de wijk;
- > presentatie aan het stadsbestuur en andere instanties;
- > een jaarlijks 'sfeerrapport' over alle geënquêteerde wijken.

Perspectieven

- > Opstellen van een methodologische gids om dit initiatief te formaliseren en te systematiseren.
- > Start van de gesprekken met de specialisten (2006).
- > Vernieuwing van het initiatief voor de geënquêteerde wijken in een dynamisch perspectief.

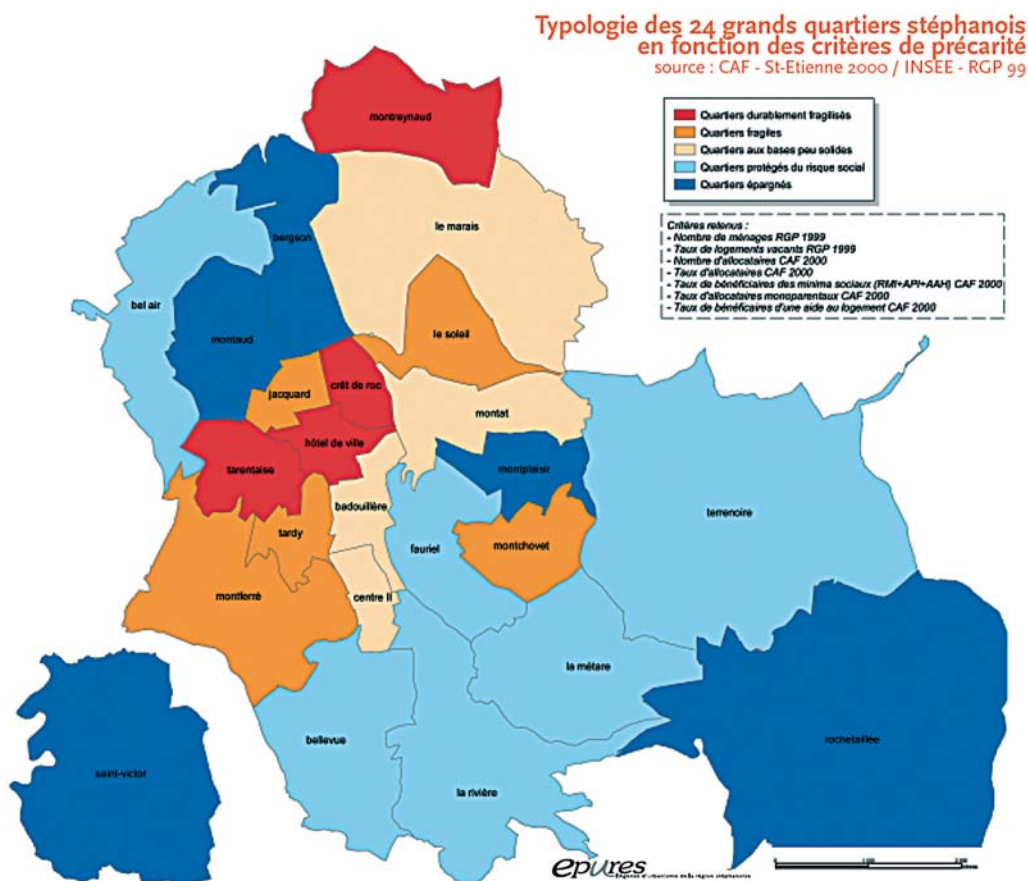

3.5 – MONITORING VOOR DE WIJKEN VAN SAINT-ETIENNE

De stad Saint-Etienne heeft 170.000 en de stedelijke regio in totaal 500.000 inwoners. Als reactie op de demografische terugloop gaf de stad in haar beleid prioriteit aan het aantrekkelijker maken van het wonen in de stad. In die context werd een monitoring ingevoerd om te beschikken over een gedetailleerde kennis van het woningenpark, met de volgende doelstellingen:

- > de evolutie van de situatie van alle stadswijken volgen;
- > waardeinstijgingen en -dalingen voorzien;
- > een structuur voor het delen van de gegevens opzetten.

De gegevensbronnen zijn erg gevarieerd.

De typologie van de 'kwetsbare' wijken is gebaseerd op de volgende criteria:

- > huurders die leven van een uitkering;
- > gemiddelde inkomsten en aandeel van de inkomsten uit arbeid;
- > leegstand in de sociale huurwoningen (de sociale huisvesting vertegenwoordigt 28% van het totaal).

De monitoring levert ook aanvullende gegevens over:

- > de residentiële mobiliteit;
- > de veiligheid (geanalyseerd met medewerking van de politie).

3.6 – BIJKOMENDE INFORMATIE

- > <http://www.certu.fr>
- > <http://www.certu.fr/acteur/>
- > <http://www.urbalyon.org/accueil01.html>
- > <http://www.aurg.org/>
- > <http://www.epures.com/>
- > <http://www.cr-rhone-alpes.fr/>
- > <http://web.upmf-grenoble.fr/cerat/index.html>
- > <http://www.crdsu.org/>

4 – Bezoek aan de wijken Vaise en La Duchère

4.1 – INLEIDING

De agglomeratie Lyon heeft zo'n vijftien grote stadsprojecten:

- > 11 projecten voor stadsvernieuwing, waaronder de 'numerieke pool' van Vaise,
- > 4 grote stadsprojecten, waaronder dat van La Duchère.

Frankrijk heeft op dit moment 50 *Grands Projets de Ville* (GPV) en 4 projecten over de agglomeratie Lyon, waaronder het GPV van La Duchère.

Een GPV is een globaal project dat vaak in een sociale buitenwijk van een grote stad plaatsvindt. Het werkt zowel op het sociale gedeelte als op het stedelijke kader. De doelstelling is de leefomstandigheden van de bewoners verbeteren, het imago en de perceptie van de wijk veranderen en het projectgebied opwaarderen.

Via een nauw overleg worden snelle interventies voor de verbetering van het dagelijkse leven gecombineerd met acties op lange termijn. GPV's worden beschouwd als prioritaire projecten. Ze hebben belangrijke financiële middelen en een groot aantal partners (de staat, de regio, het Departement, de *Communauté Urbaine*, de Stad, sociale huisvestingsmaatschappijen, enz.).

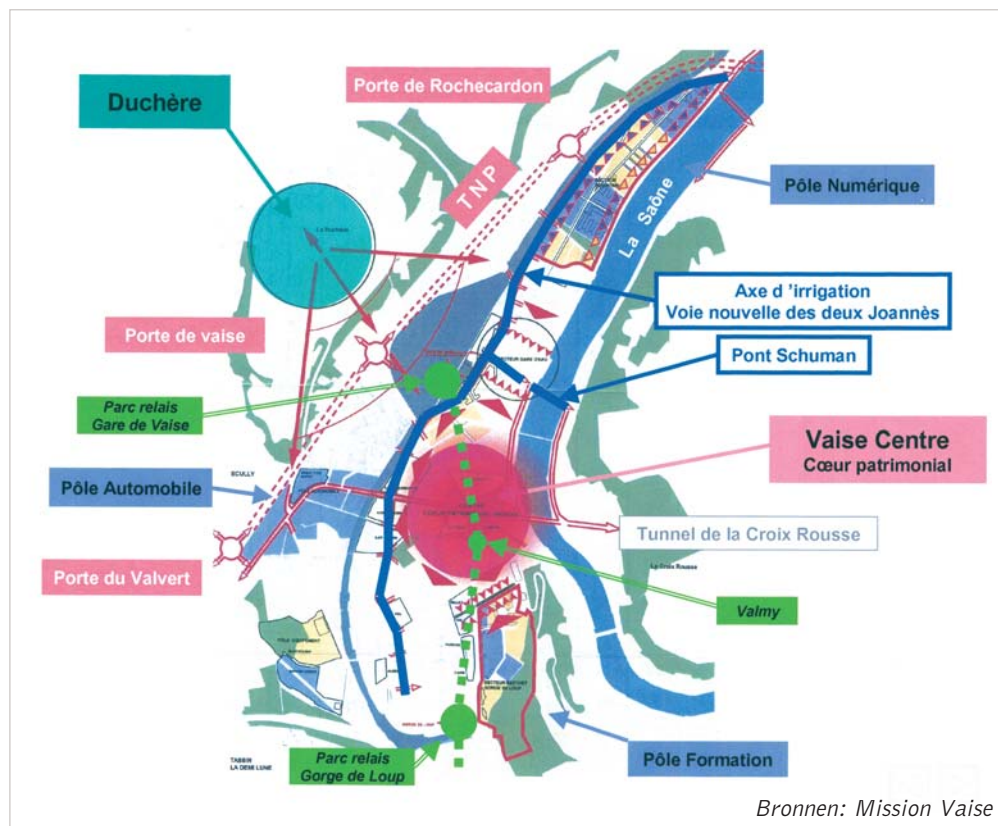

4.2 – VAISE – TERRITORIALE MISSIE

De wijk Vaise bevindt zich in het noordwesten van het centrum van Lyon in het 9^e arrondissement, op de westoever van de Saône. De oorsprong van de menselijke bewoning gaat terug tot de prehistorie, maar de wijk kende vooral een grote bloei tijdens de industriële revolutie. De industrialisering ging intensief voort tot in de 20e eeuw, tot aan de jaren tachtig. De crisis van de jaren tachtig markeerde de achteruitgang van de wijk: de belangrijkste bedrijven (Rivoire et Carret, Rhône Poulenc, Rhodiacéta, enz.) sloten de deuren en lieten enorme industriële braaklanden achter.

Om kraken te voorkomen, werden de industriële gebouwen meteen na hun sluiting afgebroken (behalve enkele uitzonderingen om patrimoniale redenen). De bevolking ontvluchtte de wijk. Alleen mensen die nergens anders naartoe konden, vooral ouderen, bleven.

In 1996 werd een ontwikkelingsplan uitgewerkt om Vaise een nieuwe adem te geven. Om dit project te verwezenlijken besloten de Stad en de *Communauté Urbaine de Lyon* een Territoriale Missie te installeren in het centrum van de wijk met een coördinatie-team van 3 personen.

De eerste fase van het plan gaat vooral over overheidsinvesteringen die de wijk aangenamer kunnen maken:

- > verlenging van het traject van metro D (geprogrammeerd);
- > aanleg van een noordelijke ring (geprogrammeerd) en twee overstapparkings om het doorgaand verkeer uit de wijk te halen;
- > aanleg van nieuwe wegen en een brug om de wijk meer toegankelijk te maken;
- > re kwalificatie van de openbare ruimte;
- > oprichting of verbouwing van voorzieningen (crèches, scholen, maatschappelijk centrum, mediatheek, bioscoop, zwembad, enz.).

Na deze verandering namen de verantwoordelijken van de Territoriale Missie een proactief initiatief om de aandacht te trekken van privé-investeerders. Zo werden (of worden op dit moment) ongeveer 4.000 woningen en 136.000 m² economische activiteiten verwezenlijkt.

Op commercieel niveau voorziet het plan de versterking van de bestaande handelszaken door hen te helpen zich aan te passen aan de veranderingen in de wijk en de aantreking van nieuwe handelszaken, zodat een dynamiek wordt gecreëerd waar de hele wijk voordeel van heeft. Zo is een 'commercieel projectontwikkelaar' bij de *Mission Vaise* opgenomen, die als belangrijkste taak heeft om de handel te promoten. In 1998 werd de campagne "*Vitrines de Vaise*" gelanceerd om handelaars en vaklieden subsidie te geven voor het opknappen van hun etalage. In drie jaar tijd maakten 44 handelszaken gebruik van deze mogelijkheid.

**Heraanleg van
de *Grand rue*
te Vaise**

*Foto's:
Mission Vaise*

De functie van *La Grand Rue* als commerciële as, het historische hart van Vaise werd versterkt. De renovatie van de straat werd gerealiseerd in partnerschap met de handelaarsvereniging. Het autoverkeer werd verminderd, de trottoirs werden verbreed en de verlichting werd aangepast, zodat het winkelen langs de hele as werd bevorderd en de straat gezelliger en aantrekkelijker werd.

De belangrijkste polen voor de ontwikkeling van activiteiten zijn:

- > de numerieke pool in het noorden (oude industriewijk), verdeeld in twee ZAC's;
- > de autopool in het westen;
- > de pool *Gorge de Loup* in het zuiden, vooral gewijd aan opleiding;
- > het centrum van Vaise, het patrimoniale en commerciële hart van de wijk.

4.3 – LA DUCHÈRE – *GRAND PROJET DE VILLE*

Om de vele werknemers die naar de wijk Vaise kwamen om in de fabrieken te werken, op te vangen, werd in 1952 de wijk La Duchère gebouwd, volgens het model van de 'Cité Radieuse'. In de jaren zestig werden 5.000 woningen gebouwd, voornamelijk goedkope huurflats van het type HLM (*Habitation à Loyer Modeste*). De wijk ontving de eerste bewoners in 1963 en had er in 1968 al 20.000. Het aantal sociale huurders bedroeg meer dan 80%.

Op 8 maart 2001 ondertekenden vertegenwoordigers van de Staat, de Regio, het Departement, de *Communauté Urbaine* en de Stad Lyon het contract voor het *Grand Projet de Ville* van La Duchère (ZUS – ZRU). Er werd een technische ploeg van 13 mensen – 'GPV La Duchère' – opgericht, die zich vestigde in het centrum van de wijk om dit project tot een goed einde te brengen.

De **strategische krachtlijnen** van het GPV werden goedgekeurd in 2002.

1986

1991

**Wijk
Berthet**

Foto's :
Grand Lyon

2004

1998

2001

2005

Wijk 'Industrie'

Foto's :

1998 en 2001 : *Grand Lyon*

2005 : *Mission Vaise*

Samengevat zijn de belangrijkste doelstellingen:

- > diversificatie van de woonomgeving. Afbraak en heropbouw van 1.500 woningen ter plaatse, voornamelijk van een hoger niveau om het aandeel sociale woningen in de wijk terug te brengen van 80% naar 60%. Tegelijk worden de sociale woningen die worden afgebroken in La Duchère heropgebouwd op het grondgebied van de Stad Lyon;
- > de bouw van een echt wijkcentrum. Aanleg van een groot centraal plein, waar rond handelszaken en diensten kunnen komen;
- > verbetering van de leefomgeving van de bewoners. Opknappen van de gebouwen en de openbare ruimte, creëren van buurtvoorzieningen. Verbetering van de toegankelijkheid van de wijk en de verbindingen met naburige wijken;
- > een succesvolle dynamiek in La Duchère stimuleren door de kwaliteit van het onderwijsstelsel en het reïntegratiesysteem te verbeteren, de dynamiek van het middenveld te bevorderen en economische activiteiten aan te trekken voor het creëren van werkgelegenheid.

Het **globale voorziene budget** voor de periode van 2002 tot 2012 wordt geschat op 500 miljoen euro, waarvan 50% wordt geleverd door de privé-sector en 50% door de overheid (met uitzondering van de heropbouw van de HLM-woningen).

De overheidsinvesteringen worden verdeeld over 13 financiële partners, waarvan de belangrijkste zijn: de Stad Lyon, de *Communauté Urbaine du Grand Lyon*, de Staat – ANRU (*Agence Nationale de Rénovation Urbaine*), de *Conseil Général du Rhône*, de Regio Rhône-Alpes en de HLM-organen (OPAC Grand Lyon, OPAC Rhône, SACVEL).

Fasering

- 2002 Definitie van de strategische krachtlijnen – inrichting van kantoren en opening van een tentoonstellingsruimte voor de bewoners.
- 2003 Afbraak van het flatgebouw *Barre 200* en herhuisvesting van de bewoners - lancering van het sociaal-economische programma en heraanleg van de openbare ruimte.
- 2004 Plan voor het behoud van de panoramische toren
- 2005 Consultatie van promotoren en architecten voor de bouw van 600 woningen in 8 blokken – vervolg van de afbraak en het sociaal-economisch programma.
- 2008 Bouw van 1.000 woningen en voorzieningen (bibliotheek, *Maison du Rhône*, sportzaal, atletiekhal, feestzaal, schoolgroepen,...). Aanleg van de openbare ruimten (esplanade, centraal plein, oost-westverbinding).
- 2012 Einde van de werkzaamheden.

Foto's : Mission Vaise

4.4 – BIJKOMENDE INFORMATIE

- > <http://www.grandlyon.com/index.php?id=997>
- > <http://www.grandlyon.com/la-duchere.33.0.html>
- > <http://www.gpvlyonduchere.org/>

Bijlage 1 – Bijgevoegde documenten

Beschikbaar op www.gssso.be

- 1** Wet n° 2003-710 van 1 augustus 2003 betreffende de oriëntatie en de programmatie voor de stad en de stadsvernieuwing
- 2** Voorstelling IAURIF – Nationaal woningonderzoek
- 3** Voorstelling IAURIF – Regionaal grondobservatorium
- 4** Voorstelling IAURIF – Instrumentenbord van de stedelijke gebieden
- 5** Voorstelling IAURIF – Visiaurif Habitat
- 6** Algemene voorstelling van Certu
- 7** Voorstelling Certu - Programma ACTEUR
- 8** Voorstelling van het instrumentenbord van de wijken Rhône-Alpes
- 9** Voorstelling URBALYON – Analyse van de levenskwaliteit in Lyon
- 10** Voorstelling AURG – Wijkbarometer in Grenoble
- 11** Voorstelling Epures – Observatorium van de agglomeratie Saint-Etienne

Bijlage 2 – Glossarium van afkortingen en letterwoorden

ACTEUR	Analyse Concertée des Transformations et des Equilibres Urbains <i>Analyse in Overleg van Stedelijke Veranderingen en Evenwicht</i>
ANPE	Agence Nationale Pour l'Emploi <i>Nationaal Agentschap voor Werkgelegenheid</i>
ANRU	Agence Nationale de Rénovation Urbaine <i>Nationaal Agentschap voor Stadsvernieuwing</i>
APUR	Atelier Parisien d'URbanisme <i>Stedenbouwkundig Atelier Parijs</i>
AURG	Agence d'Urbanisme de la Région Grenobloise <i>Stedenbouwkundig Agentschap van de Regio Grenoble</i>
CAF	Caisse des Allocations Familiales – <i>Kinderbijslagfonds</i>
CERTU	Centre d'Etudes sur les Réseaux, les Transports et l'Urbanisme <i>Studiecentrum voor Netwerken, Transport en Stedenbouw</i>
CETE	Centre d'Etudes Techniques de l'Equipement <i>Technische studiecentrum voor Infrastructuur</i>
CRDSU	Centre de Ressources et d'échanges pour le Développement Social & Urbain – <i>Centrum voor Hulpmiddelen en Uitwisselingen voor Sociale en Stedelijke Ontwikkeling</i>
DGCL	Direction Générale des Collectivités Locales <i>Directoraat-Generaal van Lokale Overheden</i>
DGI	Direction Générale des Impôts <i>Directoraat-Generaal van Belastingen</i>
DIV	Délégation Interministérielle à la Ville <i>Interministeriële Delegatie voor de Stad</i>
DRE	Direction Régionale de l'Equipement <i>Regionale Directie voor Infrastructuur</i>
DREIF	Direction Régionale de l'Equipement en Ile-de-France <i>Regionale Directie voor Infrastructuur in Ile-de-France</i>
DRTEFP	Direction Régionale du Travail, de l'Emploi et de la Formation Professionnelle – <i>Regionale Directie voor Arbeid, Werkgelegenheid en Beroepsopleiding</i>
EPARECA	Etablissement Public national d'Aménagement et de Restructuration des Espaces Commerciaux et Artisanaux <i>Openbare instelling voor de Oprichting en Herstructurering van Handels- en Speciaalzaken</i>

Epures	Agence d'urbanisme de la région stéphanoise <i>Stedenbouwkundig Agentschap voor de regio Saint-Etienne</i>
FNAU	Fédération Nationale des Agences d'Urbanisme <i>Nationale Federatie van Stedenbouwkundige Agentschappen</i>
GPV	Grand Projet de Ville – <i>Groot Stadsproject</i>
GPRU	Grand Projet de Renouvellement Urbain <i>Groot Project voor Stadsvernieuwing</i>
IAURIF	Institut d'Aménagement et d'Urbanisme de la Région Ile-de-France <i>Instituut voor Stadsplanning van de Regio Ile-de-France</i>
IGN	Institut Géographique National – <i>Nationaal Geografisch Instituut</i>
INSEE	Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques <i>Nationaal Instituut voor Statistiek en Economisch Onderzoek</i>
OPAC	Office Public d'Aménagement et de Construction <i>Openbare Instelling voor de Ontwikkeling van Bouwprojecten</i>
ORF	Observatoire Régional du Foncier (Ile-de-France) <i>Regionaal Grondobservatorium (Ile-de-France)</i>
ORU	Opération de Renouvellement Urbain <i>Operatie voor Stadsvernieuwing</i>
PLU	Plan Local d'Urbanisme – <i>Lokaal stedenbouwkundig Plan</i>
PLH	Programme Local d'Habitat – <i>Lokaal Woonprogramma</i>
SACVEL	Société Anonyme de Construction de la Ville de Lyon <i>Naamloze Bouwvennootschap van de Stad Lyon</i>
SAFER	Société d'Aménagement Foncier et d'Etablissement Rural <i>Vennootschap voor Ruimtelijke Ordening en Vestiging op het Platteland</i>
URBALYON	Agence d'urbanisme pour le développement de l'agglomération lyonnaise – <i>Stedenbouwkundig Agentschap voor de ontwikkeling van de agglomeratie Lyon</i>
URSSAF	Union de Recouvrement des cotisations de Sécurité Sociale et d'Allocations Familiales – <i>Unie voor de Inning van de Sociale Premies en de Kinderbijslag</i>
ZAC	Zone d'Aménagement Concerté <i>Gebied voor Ontwikkeling in Overleg</i>
ZEP	Zone d'Education Prioritaire – <i>Prioritair Onderwijsgebied</i>
ZFU	Zone Franche Urbaine – <i>Stedelijk Gebied</i>
ZRU	Zone de Redynamisation Urbaine <i>Gebied voor Vernieuwde Stadsdynamiek</i>
ZUS	Zone Urbaine Sensible – <i>Kwetsbaar Stedelijk Gebied</i>

Bijlage 3 – Contactpersonen en deelnemers aan de studiereis

A. CONTACTPERSONEN

Séverine ALBE	IAURIF - Chargée d'étude
Jean-Pierre BARREL	AURG
Patrice BERGER	URBALYON – Directeur des activités internationales
François BREGNAC	URBALYON - Directeur Adjoint
Jean-Charles CASTEL	CERTU - Urbanisme-Habitat
Philippe CHOFFEL	DIV - Responsable du Département Observatoire et Prospective
Christine CORBILLÉ	IAURIF - Directeur DDHEGL
Philippe DHENEIN	Région Rhône-Alpes - Directeur Adjoint
Rémi DORMOIS	Epures - Directeur des études
Jean-Paul DUMONTIER	CERTU - Directeur adjoint
Emmanuel DUPONT	DIV - Observatoire national des ZUS
Marc ELLENBERG	CERTU - Directeur adjoint
Mariette FAGOT	IAURIF - Chargée d'étude
Madina FASSASI	CERTU - Relations internationales
Amélie FILLASTRE	IAURIF - Chargée d'étude
Cyril GABION	Epures
Monique GADAIS	CERTU - Urbanisme-Habitat
Jérôme GRANGE	AURG - Directeur
Jean-François GUET	CERTU - Urbanisme-Habitat
Christian MAISONNIER	DRE - Directeur Adjoint
Olivier MANDON	IAURIF - Chargé d'étude
Jean-Pierre MARTIN-NARBONNET	Grand Lyon, Mission Vaise
Lucile METTETALE	IAURIF - Chargée d'étude
Marie-Noelle MILLE	CERTU - Urbanisme-Habitat
Sylvie PELLIER	Grand Lyon, Mission Vaise
Michel PROST	DRE - Chef du Service Habitat
Robert RAYNARD	Ministère de l'Economie - INSEE Rhône-Alpes
Sandra ROGIER	APUR
Natalia SAULNIER	URBALYON

B. DEELNEMERS AAN DE STUDIEREIS

Béatrice BAUGNIET	Cabinet de la Secrétaire d'Etat Françoise Dupuis, Administrateur Srdu
Noémie BEYS	MRBC – AATL, Direction de la Rénovation urbaine
Michel BRETON	Srdu – Chargé de mission
Patrick CRAHAY	MRBC – AATL, Direction de la Rénovation urbaine
Thomas de BÉTHUNE	Cabinet du Ministre-Président Charles Picqué
Noémie FELD	Cabinet du Ministre fédéral Christian Dupont
Line JUSSIANT	Srdu – Chargée de mission
Pascale LAMBIN	SPF Intégration sociale Politique des grandes villes
Luc MAUFROY	Srdu - Directeur
Julien MEGANCK	Afgevaardigde beheerder GOMB, Bestuurder Gsso
Frédéric RAYNAUD	Cabinet du Ministre-Président Charles Picqué, Président Srdu
Walter SALENDER	Kabinet van Minister Pascal Smet
François TIMMERMANS	MRBC – AATL, Direction de l'Urbanisme
Geert VANDENABEELE	Kabinet van Staatssecretaris Brigitte Grouwels
Lisa VAN HECKE	Vlaamse Gemeenschapscommissie